

ผลงานฉบับเต็ม

ของ

นางสาวมณฑิรา ภูติวรนาถ
ตำแหน่ง นักวิชาการเกษตร 5
ตำแหน่งเลขที่ 1394
กลุ่มวิจัย
ศูนย์วิจัยพืชสวนแพร์
สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 1

ขอประเมินเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง นักวิชาการเกษตร 6 ว.
ตำแหน่งเลขที่ 1394
กลุ่มวิจัย
ศูนย์วิจัยพืชสวนแพร์
สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 1

ห้องสมุดกรมวิชาการเกษตร
วันที่ 18 เดือน N ย พ.ศ. 2548

ผลงานฉบับเต็ม

ของ

นางสาวมณฑิรา ภูติวรนาถ
ตำแหน่ง นักวิชาการเกษตร 5
ตำแหน่งเลขที่ 1394
กลุ่มวิจัย
ศูนย์วิจัยพืชสวนแพร์
สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 1

ขอประเมินเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง นักวิชาการเกษตร 6 ว.

ตำแหน่งเลขที่ 1394

กลุ่มวิจัย

ศูนย์วิจัยพืชสวนแพร์

สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 1

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
1. การศึกษาการใช้ประโยชน์ด้านสรรพคุณทางยาของพันธุ์ไม้หอมในเขตภาคเหนือ	1
บทคัดย่อ	1
คำนำ	2
วิธีดำเนินงาน	3
ผลและวิจารณ์ผลการทดลอง	3
สรุปผลการทดลอง	12
เอกสารอ้างอิง	12
2. การทดสอบพันธุ์ไม้ดอกบนพื้นที่สูง	85
บทคัดย่อ	85
คำนำ	86
วิธีดำเนินงาน	87
ผลและวิจารณ์ผลการทดลอง	88
สรุปผลการทดลองและคำแนะนำ	89
เอกสารอ้างอิง	90

การศึกษาการใช้ประโยชน์ด้านสรรพคุณทางยาของพันธุ์ไม้หอมในเขตภาคเหนือ

Study on the Use of Fragrant Flowers on Medicinal Properties in the North

มณฑิรา ภูติวรรณ วิชาดา แสงสร้อย ประพนอม ใจอ้าย พรรณพิมล สุริยะพรหมชัย
ศูนย์วิจัยพืชสวนแพร่ สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 1

บทคัดย่อ

ทำการรวบรวมพันธุ์ไม้หอมจากแหล่งปลูกต่าง ๆ ในเขตภาคเหนือ ในสภาพแปลงรวบรวมพันธุ์ภายในบริเวณศูนย์วิจัยพืชสวนแพร่ จำนวน 57 ชนิด ศึกษาการเจริญเติบโต การขยายพันธุ์ และลักษณะทางพฤกษศาสตร์ จัดจำแนกเป็นกลุ่มตามส่วนที่มีกลิ่นหอมได้ 5 กลุ่ม คือ พืชที่มีดอกหอม จำนวน 46 ชนิด พืชที่ใบมีกลิ่นหอม จำนวน 4 ชนิด พืชที่ลูกหรือผลมีกลิ่นหอม จำนวน 3 ชนิด พืชที่เปลือกมีกลิ่นหอม จำนวน 1 ชนิด และพืชที่รากหรือส่วนคล้ายรากมีกลิ่นหอม จำนวน 3 ชนิด ศึกษาการใช้ประโยชน์ด้านสรรพคุณทางยาและด้านอื่น ๆ ของพรรณไม้หอมที่รวบรวมพบว่า ไม้หอม 47 ชนิด ได้แก่ กระรณิการ์ กระชาย กระดังงาไทย กระดังงาสงขลา กระทิง กะเพรา กระวาน กฤษณา ข่า ขิง คัดเค้า คุณ จำปา ขมขนาด ซ่อนกลิ่น ตะไคร้หอม เตยหอม นนทรี บานเย็น บุนนาค ประยงค์ ป๊อบ พลับพลึง พิกุล พุด พุดจิบ พุดสามสี มหาหงส์ โมก ยี่เซ็ง ยี่โถ รสสุคนธ์ขาว ราชวดี ราตรี ลีลาวดีขาว เล็บมีอนาง สายน้ำผึ้ง สารภี มะกรูด มะลิ กัลปพฤกษ์ กาหลง จันทน์เทศ จำปี พะยอม สุพรรณิการ์ และลีลาวดีแดง มีประโยชน์ด้านสรรพคุณทางยาที่แตกต่างกัน สามารถแบ่งเป็นกลุ่มตามสรรพคุณได้ 19 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีสรรพคุณบำรุงธาตุ บำรุงหัวใจ กลุ่มที่มีสรรพคุณบำรุงปอด แก้หอบหืด กลุ่มที่มีสรรพคุณบำรุงโลหิต กลุ่มที่มีสรรพคุณแก้ลมวิงเวียน กลุ่มที่มีสรรพคุณช่วยให้เจริญอาหาร กลุ่มที่มีสรรพคุณช่วยขับลม แก้อืดท้องเฟ้อ กลุ่มที่มีสรรพคุณแก้ท้องผูก กลุ่มที่มีสรรพคุณแก้ท้องร่วง กลุ่มที่มีสรรพคุณเป็นยาระบาย กลุ่มที่มีสรรพคุณเป็นยาถ่ายพยาธิ กลุ่มที่มีสรรพคุณช่วยขับปัสสาวะ กลุ่มที่มีสรรพคุณแก้ไอ กลุ่มที่มีสรรพคุณแก้ไข้ กลุ่มที่มีสรรพคุณรักษาโรคเหงือกและฟัน กลุ่มที่มีสรรพคุณใช้คุมกำเนิด กลุ่มที่มีสรรพคุณรักษาโรคผิวหนัง กลุ่มที่มีสรรพคุณแก้ผิ้อักเสบ กลุ่มที่มีสรรพคุณแก้โรคลมชัก และกลุ่มที่มีสรรพคุณช่วยไล่แมลง นอกจากนี้ยังพบว่า ไม้หอมบางชนิดสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องเทศ ปลูกเป็นไม้ประดับ เป็นไม้มงคล บางชนิดสามารถนำมาสกัดน้ำมันหอมระเหยใช้ในอุตสาหกรรมน้ำหอม เครื่องสำอาง บางชนิดสามารถนำมาบริโภคเป็นอาหารชนิดต่าง ๆ และบางชนิดสามารถนำเนื้อไม้มาใช้ประโยชน์ได้

คำนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศในเขตร้อนที่มีพืชหอมมากมายหลายชนิด ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นพืชที่มีดอกหอมเช่น กุหลาบ มะลิลา กระดังงา เข็มขาว คัดเค้า สารภี ฯลฯ พืชที่มีใบหอมเช่น กะเพรา โหระพา เตยหอม ฯลฯ พืชที่มีเปลือกหอมเช่น อบเชย การบูร กระแจะ ฯลฯ พืชที่ผลหรือเมล็ดมีกลิ่นหอมเช่น จันทน์เทศ กระวาน เร่ว ฯลฯ พืชรากหรือส่วนคล้ายรากมีกลิ่นหอม ได้แก่ กระชาย ขิง ข่า ขมิ้นขาว ไพล ฯลฯ พืชที่ยางมีกลิ่นหอมเช่น กายาน และพืชที่ต้นมีกลิ่นหอมเช่น ตะไคร้ จันทร์หอม ฯลฯ (ประเทืองศรี, 2545) พันธุ์ไม้หอมไทยเราสามารถใช้อย่างไรก็ได้โดยตรง เช่น ปลูกไว้ภายในบริเวณบ้าน ให้บรรยากาศเต็มไปด้วยความสดชื่นแจ่มใสสบายอารมณ์ ทั้งยามเช้าและยามเย็น ไม้ที่ส่งกลิ่นหอมตอนเช้า ได้แก่ สายหยุด ไม้ที่ส่งกลิ่นหอมทั้งวัน ได้แก่ มณฑา การะเวก จำปี ลำดวน กระดังงาไทย ไม้ที่ส่งกลิ่นหอมตอนเย็น ได้แก่ ประยงค์ พะยอม ยี่หุบ ชอมาลี ราตรี กระดังงาสงขลา เป็นต้น (กอ สะแกรัง, 2545) นอกจากนี้เราสามารถนำส่วนต่าง ๆ ของพืชหอมมาปรุงแต่งเป็นเครื่องหอมที่ใช้กับร่างกาย ใช้ลอยน้ำดื่ม ใช้ปรุงแต่งอาหาร ใช้สร้างบรรยากาศในบ้านเรือน และที่สุดเราก็สามารถนำมาสกัดเป็นน้ำหอมและน้ำมันหอมระเหย เพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องปรุงแต่งอาหาร และเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่มีคุณภาพและคุณค่ามากกว่ากลิ่นหอมสังเคราะห์ที่ใช้กันทุกวันนี้ (วิฑูรย์และคณะ, 2545) พรรณณาและรัตนภรณ์ (2544) ได้ทำการศึกษาการสกัดน้ำมันหอมระเหย และกลิ่นหอมจากไม้หอมชนิดต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น 34 ชนิด โดยวิธีการสกัด 3 วิธี คือ cold solvent extraction, hot solvent extraction และ water distillation พบว่า จำนวนประหอมให้ปริมาณน้ำมันหอมระเหยมากที่สุด 3.64 % และชอนกลิ่นให้ปริมาณน้ำมันหอมระเขยน้อยที่สุด 0.04 % ส่วนน้ำมันหอมระเหยจากพืชอื่น ๆ มีปริมาณน้ำมันหอมระเหยแตกต่างกัน เช่น ดอกนางแย้ม 0.23 % กุหลาบมอญ 0.24 % ดอกแก้ว 1.38 % โมก 0.34 % การะเวก 0.36 % นอกจากนี้กรมวิชาการเกษตรได้ดำเนินการรวบรวมพันธุ์ไม้หอมที่ ศูนย์วิจัยพืชสวนพิจิตร 47 สายพันธุ์, ศูนย์วิจัยพืชสวนศรีสะเกษ 32 สายพันธุ์, ศูนย์วิจัยพืชสวนหนองคาย 47 สายพันธุ์, ศูนย์บริการวิชาการด้านพืชและปัจจัยการผลิตนครพนม 68 สายพันธุ์, ศูนย์บริการวิชาการด้านพืชและปัจจัยการผลิตกาญจนบุรี 29 สายพันธุ์, ศูนย์ปฏิบัติการวิศวกรรมเชียงใหม่ 66 สายพันธุ์, ศูนย์วิจัยพืชสวนสุราษฎร์ธานี 30 สายพันธุ์ และศูนย์วิจัยพืชสวนตรัง 73 สายพันธุ์ (รายงานความก้าวหน้าพืชอนุรักษ์ ปี 2547, 2547) นอกจากนี้ยังพบว่าไม้หอมบางชนิดสามารถนำมาใช้ประโยชน์ด้านสมุนไพร เช่น กรรณิการิ กระดังงาไทย กระดังงาสงขลา กระถินณรงค์ กฤษณา กาลง การะเวก การะเกด กุหลาบ แก้ว ขจร คัดเค้า จันทน์เทศ จำปา ดาวเรือง เป็นต้น (สถาบันการแพทย์แผนไทย, ไม้ระบุปีที่พิมพ์)

เนื่องจากไม้หอมไทยมีคุณค่ามากมาย ประกอบกับปัจจุบันการเก็บรวบรวมพันธุ์ และการศึกษาการใช้ประโยชน์ด้านสรรพคุณทางยาของไม้หอมอย่างจริงจังมีไม่มากนัก จึงควรทำการ

รวบรวมและศึกษาการใช้ประโยชน์ด้านสรรพคุณทางยาของพันธุ์ไม้หอมไทยในเขตภาคเหนือ เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลในด้านต่าง ๆ เช่น ถิ่นกำเนิด ลักษณะประจำพันธุ์ การใช้ประโยชน์ด้านสรรพคุณทางยาและด้านอื่น ๆ รวมทั้งสามารถผลิตและขยายพันธุ์ให้กับเกษตรกรปลูกต่อไป

วิธีการดำเนินงาน

อุปกรณ์

1. พันธุ์ไม้หอมจากแหล่งต่างๆ
2. วัสดุการเกษตรต่างๆ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยเคมี ฯลฯ
3. อุปกรณ์บันทึกข้อมูล
4. กล้องบันทึกภาพ

วิธีการ

1. รวบรวมพันธุ์ไม้หอมจากแหล่งปลูกต่าง ๆ จัดทำเป็นแปลงรวบรวมพันธุ์ (Field Genebank) ภายในบริเวณศูนย์วิจัยพืชสวนแพร่
2. ทำการศึกษาลักษณะประจำพันธุ์ ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ การใช้ประโยชน์ด้านสรรพคุณทางยาและด้านอื่น ๆ

เวลาและสถานที่

ศูนย์วิจัยพืชสวนแพร่ ต.วังหงษ์ อ.เมือง จ.แพร่
ตุลาคม 2546 - กันยายน 2549

ผลและวิจารณ์ผลการทดลอง

ได้รวบรวมพันธุ์ไม้หอมจากแหล่งปลูกต่าง ๆ ในเขตภาคเหนือ ปลูกเป็นแปลงรวบรวมพันธุ์ (Field Genebank) ภายในศูนย์วิจัยพืชสวนแพร่จำนวน 57 ชนิด (ตารางที่ 1) จำแนกเป็นกลุ่มตามส่วนที่มีกลิ่นหอมได้ 5 กลุ่ม ดังนี้

1.พืชที่มีดอกหอม จำนวน 46 ชนิด ได้แก่

กระดังงาไทย กระณีการ์ กระดังงาสงขลา วาสนา กระทิง การะเวก คัดเค้า คุณ จำปา ขมขนาด ทองอุไร นนทรี เล็บมือนาง โนรา บานเย็น บุนนาค บุนหงาสำหรับ ประยงค์ ปิบ พลับพลึง พิกุล พุด ลีลาวดีขาว พุดจิบ พุดฝรั่ง พุดสามสี พุทธชาติ โมก มณฑา มหาหงส์ มะลิ

ยี่โถ ยี่หุบ รสสุคนธ์ขาว ราชาวดี ราตรี สายน้ำผึ้ง สารภี ยี่เข่ง ชอนกลิ่น กัลปพฤกษ์ กาลหลง
จำปี พะยอม สุพรรณิการ์ และสีลาวดีแดง

2. พืชที่ใบมีกลิ่นหอม จำนวน 4 ชนิด ได้แก่

กะเพรา กระเทียมเถา ตะไคร้หอม เตยหอม

3. พืชที่ลูกหรือผลมีกลิ่นหอม จำนวน 3 ชนิด ได้แก่

กระวาน จันทน์เทศ มะกรูด

4. พืชที่เปลือกมีกลิ่นหอม จำนวน 1 ชนิด ได้แก่

กฤษณา

5. พืชที่รากหรือส่วนคล้ายรากมีกลิ่นหอม จำนวน 3 ชนิด ได้แก่

กระชาย ชิง ข่า

การใช้ประโยชน์ด้านสรรพคุณทางยา

จากการศึกษาการใช้ประโยชน์ด้านต่าง ๆ ของพันธุ์ไม้หอมที่รวบรวมจากแหล่งปลูกต่าง ๆ ในเขตภาคเหนือ จำนวน 57 ชนิด ในสภาพแปลงรวบรวมพันธุ์ภายในบริเวณศูนย์วิจัยพืชสวนแพร่ พบว่า ไม้หอม จำนวน 47 ชนิด มีการนำมาใช้ประโยชน์ด้านสรรพคุณทางยา ซึ่งมีสรรพคุณและสารสำคัญที่มีสรรพคุณทางยาแตกต่างกัน ดังรายละเอียดที่แสดงใน ตารางที่ 2 โดยสามารถจำแนกเป็นกลุ่ม ๆ ได้ดังนี้

จำแนกตามสรรพคุณทางยา

กลุ่มที่มีสรรพคุณบำรุงธาตุ บำรุงหัวใจ ได้แก่

กรรณิการ์ กระดังงาไทย กระวาน กฤษณา จำปา เตยหอม บุนนาค ยี่โถ รสสุคนธ์ขาว สารภี มะลิ จำปี และพะยอม

กลุ่มที่มีสรรพคุณบำรุงปอด แก้อหอบหืด ได้แก่

เป็ป พิกุล และจันทน์เทศ

กลุ่มที่มีสรรพคุณบำรุงโลหิต ได้แก่

คัตเด้า จำปา ตะไคร้หอม และจันทน์เทศ

กลุ่มที่มีสรรพคุณแก้ลมวิงเวียน ได้แก่

กรรณิการ์ กระดังงาสงขลา กฤษณา สารภี มะกรูด และพะยอม

กลุ่มที่มีสรรพคุณช่วยให้เจริญอาหาร ได้แก่

กรรณิการ์ กระดังงาไทย และชิง

กลุ่มที่มีสรรพคุณช่วยขับลม แก้อืดท้องเฟ้อ ได้แก่

กระชาย กระเพรา กระวาน ข่า ชিং นนทรี มหาหงส์ และจันทน์เทศ

กลุ่มที่มีสรรพคุณแก้ท้องผูก ได้แก่

คุน และพิกุล

กลุ่มที่มีสรรพคุณแก้ท้องร่วง ได้แก่

นนทรี พุดสามสี และสายน้ำผึ้ง

กลุ่มที่มีสรรพคุณเป็นยาระบาย ได้แก่

พลับพลึง ลีลาวดีขาว กัลปพฤกษ์ และสุพรรณิการ์

กลุ่มที่มีสรรพคุณเป็นยาถ่ายพยาธิ ได้แก่

จำปา ชมนาด บานเย็น เล็บมือนาง และลีลาวดีแดง

กลุ่มที่มีสรรพคุณช่วยขับปัสสาวะ ได้แก่

กระดังงาไทย กระดังงาสงขลา ช่อนกลิน เตยหอม พลับพลึง ยี่โถ สายน้ำผึ้ง และจำปี

กลุ่มที่มีสรรพคุณแก้ไอ ได้แก่

กรรณิการ์ พุดจีบ และมะกรูด

กลุ่มที่มีสรรพคุณแก้ไข้ ได้แก่

กระเพรา คัดเค้า จำปา ประยงค์ พลับพลึง พุด พุดจีบ ลีลาวดีขาว สายน้ำผึ้ง มะกรูด มะลิ และจำปี

กลุ่มที่มีสรรพคุณรักษาโรคเหงือกและฟัน ได้แก่

คัดเค้า พุดจีบ ยี่เข่ง มะลิ กากหลง และลีลาวดีแดง

กลุ่มที่มีสรรพคุณใช้คุมกำเนิด ได้แก่

กระดังงาไทย และตะไคร้หอม

กลุ่มที่มีสรรพคุณรักษาโรคผิวหนัง ได้แก่

กระชาย กระดังงาไทย กระทิง กระเพรา ข่า บานเย็น พุด พุดจีบ โมก ยี่เข่ง ราชาวดี และลีลาวดีขาว

กลุ่มที่มีสรรพคุณแก้ผื่นอักเสบ ได้แก่

ช่อนกลิน และประยงค์

กลุ่มที่มีสรรพคุณแก้โรคลมชัก ได้แก่

ราตรี

กลุ่มที่มีสรรพคุณช่วยไล่แมลง ได้แก่

ตะไคร้หอม และราตรี

จำแนกตามส่วนที่นำมาใช้ประโยชน์ด้านสรรพคุณทางยา

พรรณไม้หอมแต่ละชนิดนอกจากจะมีสรรพคุณทางยาที่แตกต่างกันดังที่กล่าวมาแล้ว การใช้ประโยชน์จากส่วนต่าง ๆ ของลำต้น เช่น ใบ ดอก ผล ต้น เมล็ด ฯลฯ ยังมีสรรพคุณทางด้านสมุนไพรที่แตกต่างกัน โดยสามารถจำแนกเป็นกลุ่มตามส่วนที่นำมาใช้ประโยชน์ด้านสรรพคุณทางยา ได้ดังนี้

ใบ ได้แก่

กรรณิการิ	ใช้แก้โรคปวดเมื่อย แก้ไข้ ช่วยเจริญอาหาร เป็นยาระบาย
กระดังงาไทย	รักษาโรคผิวหนัง กลากเกลื้อน แก้คัน ขับปัสสาวะ
กะเพรา	แก้ท้องอืดท้องเฟ้อ ช่วยขับลมในกระเพาะ ช่วยย่อยอาหาร ช่วยย่อยไขมัน
กาหลง	รักษาแผลในจมูก
จำปา	แก้โรคลำไส้ใหญ่อักเสบ
จำปี	ใช้ต้มกับน้ำรับประทาน ระงับอาการไอและแก้หลอดลมอักเสบ
ตะไคร้หอม	ใช้เป็นยาคุมกำเนิด ขำระล้างลำไส้ไม่ให้เกิดซาง
เตยหอม	ช่วยบำรุงหัวใจ แก้กระหายน้ำแก้ร้อนใน
ราตรี	ใช้แก้อาการเกร็งกล้ามเนื้อ แก้โรคลมชัก
บานเย็น	ใช้แก้คัน พอกฝี
บุรณาค	ใช้พอกบาดแผล
ประยงค์	แก้อาการบวมพกซ้จากการกระแทก ฝีมีหนองทั้งหลาย
พลับพลึง	ลดอาการไข้ ใช้ต้มดื่มทำให้อาเจียน ลดอาการไข้ ใช้ต้มดื่มทำให้อาเจียน
พิบูล	ใช้เป็นยาฆ่าเชื้อกามโรค
พุด	พอกแก้ปวดศีรษะ แก้เคล็ดขัดยอก
พุดจิบ	ชงกินกับน้ำตาลแก้ไอ ไล่แผล
มะกรูด	ใช้แก้ไอ แก้ไข้ใน อาเจียนเป็นเลือด แก้ไข้หวัด ปวดศีรษะ
มะลิ	แก้ไข้ ปวดท้อง ท้องเสีย อืดแน่น พอกแก้พกซ้ โรคผิวหนัง
ยี่เซ่ง	แก้ผดผื่นคัน
ยี่ถ่อ	ต้มกินเพื่อลดอาการบวม แก้ไข้มาลาเรีย ทำให้แห้ง
สายน้ำผึ้ง	แก้ไข้หวัด แก้ท้องเสีย ถ่ายเป็นเลือด ฝีฝีกบว แผลเปื่อย ตับอักเสบชนิดเอ โรคติดเชื้อบางชนิด แก้บิด ปวดเมื่อยปวดข้อ ขับปัสสาวะ
สุพรรณิการิ	ใช้เป็นยาบำรุงกำลัง

ดอก ได้แก่

กรรณิการิ	ใช้แก้ไข้ แก้ลมวิงเวียน
กระดังงาไทย	ปรุงเป็นยาหอมบำรุงหัวใจ บำรุงโลหิต บำรุงธาตุ
กระดังงาสงขลา	ปรุงเป็นยาหอมบำรุงหัวใจ แก้ลมวิงเวียน บำรุงเลือด แก้หืด
กาหลง	ลดความดันโลหิต แก้เลือดออกตามไรฟัน รักษาอาการปวดศีรษะ
จันทน์เทศ	ใช้บำรุงโลหิต
จำปา	ช่วยบำรุงหัวใจ บำรุงธาตุ ขับปัสสาวะ ระวังอาการเกร็ง
จำปี	เป็นยาบำรุงหัวใจ
นุนนาค	ใช้บำรุงโลหิต ใช้เป็นยาฝาดสมาน บำรุงธาตุ บำรุงหัวใจ ช่วยขับลม
ประยงค์	ช่วยเร่งการคลอด แก้อาการเมาค้าง ช่วยฟอกปอด แก่ร้อนดับกระหาย ฮืดฮัดแน่นหน้าอก ไอ วิงเวียนศีรษะ
ปีบ	นำดอกแห้งมาฉนเป็นยาสูบแก้หอบหืด
พิทูล	รักษาอาการปวดหัว เจ็บคอ และปนทำยานัตถุ์
พุด	คั้นเอาน้ำแก้โรคผิวหนัง
พุดจีบ	นำคั้นจากดอกผสมน้ำมัน ใช้เป็นยาแก้โรคผิวหนัง
พุดสามสี	ใช้เป็นยารักษาโรคท้องร่วงและรูมาติก
พะยอม	ใช้เข้าเครื่องยาลม แก้ไข้ แก้ลม บำรุงหัวใจ
มะลิ	นำมาเข้ายาเป็นยาหอมมีสรรพคุณบำรุงหัวใจ แก่ร้อนใน แก้โรคบิด ปวด ท้อง ปวดศีรษะ
ยี่เข่ง	รักษาหนอง แผล ฝี กลากเกลื้อน
ยี่โถ	มีรสขม ใช้กินแก้ชักเสบ ปวดศีรษะ
รสสุคนธ์ขาว	นำมาเข้ายาเป็นยาหอมบำรุงหัวใจ
ราตรี	ช่วยไต้ยุง
ลิลาวดี	ใช้เป็นยาแก้ไข้ แก้ไข้มาลาเรีย
สายน้ำผึ้ง	เป็นยาแก้ท้องเสีย แก้ลำไส้อักเสบ
สารภี	นำมาเข้ายาเป็นยาหอมแก้ร้อนใน บำรุงหัวใจและประสาท แก้ลมวิงเวียน หน้ามืดตาลาย
สุพรรณิการิ	ใช้เป็นยาบำรุงกำลัง

เกสร ได้แก่

กระดังงาไทย	แก้ร้อนใน กระหายน้ำ ช่วยเจริญอาหาร
-------------	------------------------------------

ผล ได้แก่

กระวาน	มีสรรพคุณบำรุงธาตุ ช่วยขับลมในกระเพาะอาหาร รักษาโรคท้องเดิน แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ แน่น จุกเสียด
คัตเค้า	บำรุงโลหิต ขับฟอกโลหิต ระบุเสีย
จันทร์เทศ	ใช้เป็นยาขับลม ช่วยเจริญอาหาร บำรุงหัวใจ ใช้บำบัดโรคมะเร็ง
จำปา	แก้แผลที่เท้า แก้เท้าแตก
จำปี	ใช้บำรุงธาตุ แก้กลิ้นเหียน แก้ไข้ ขับปัสสาวะ
พุด	ขับพยาธิ ขับปัสสาวะ
มะกรูด	ใช้ขับเสมหะ แก้ไอ แก้น้ำลายเหนียว แก่ระดูเสีย ฟอกโลหิต แก้ปวดท้องในเด็ก ใช้สระผมช่วยแก้รังแค คันศีรษะ ทำให้ผมดกดำ ผิวผลสดและแห้ง ใช้แก้ลมหน้ามืด วิงเวียน บำรุงหัวใจ แก้อาการท้องอืด
ยี่โถ	ใช้จำนวนน้อยขับปัสสาวะ บำรุงหัวใจ

ฝัก ได้แก่

สีลาวดีแดง ฝนทาแก้ริดสีดวงทวาร

เนื้อในฝัก ได้แก่

กัลปพฤกษ์ ใช้เป็นยาระบาย
 คุณ แก้อาการท้องผูก

เมล็ด ได้แก่

กัลปพฤกษ์ ทำให้อาเจียน ถอนพิษไข้
 บานเย็น ใช้เป็นยาแก้ฝี บำรุงผิวพรรณ ช่วยลดการเกิดสิว ใช้เป็นส่วนผสมของผลิตภัณฑ์รักษาสิว
 บุนนาค ตำพอกบาดแผล
 พลับพลึง ใช้เป็นยาขับปัสสาวะ ขับประจำเดือน เป็นยาระบาย เป็นยาบำรุง
 พิกุล บดเป็นผงสวนแก้ท้องผูก
 พุด คั่วให้ดำกรียมใช้ห้ามเลือด
 สีลาวดีขาว ใช้เป็นยาห้ามเลือด
 เล็บมือนาง ใช้ถ่ายพยาธิไล่เดือนและพยาธิเส้นด้าย

น้ำมัน ได้แก่

กระทิง	ใช้รักษาโรครูมาติกส์ โรคคันตามผิวหนัง
จำปี	ใช้ทารักษาอาการปวดศีรษะและแก้ตาบวม
ตะไคร้หอม	ใช้เป็นสารไล่แมลง เช่น ยุง หมัด

เปลือกและเนื้อไม้ ได้แก่

กรรณิการิ	เปลือก แก้ปวดศีรษะ
กระดังงาไทย	เปลือกและเนื้อไม้ เป็นยาขับปัสสาวะ
กระดังงาสงขลา	เนื้อไม้ ช่วยขับปัสสาวะ
จำปา	เปลือก เป็นยาแก้ผดผื่นแดง แก้ไข้ ขับปัสสาวะ ขับเสมหะ
จำปี	เปลือก แก้ไข้
นนทรี	เปลือกมีรสฝาด รับประทานแก้ท้องร่วง ขับลม
บุนนาค	เปลือก ใช้กระจายหนองกระพี้ ขับเสมหะ
พิทูล	เปลือก ต้มน้ำรักษาโรคเหงือกอักเสบ ทำให้ฟันทน เนื้อไม้ ใช้บำรุงตับ ปอด หัวใจ และบำรุงครรภ์
พุด	เนื้อไม้ ใช้ลดไข้
พุดจืด	เนื้อไม้ เป็นยาเย็น ลดไข้ น้ำจากต้นขับพยาธิ
พะยอม	เปลือก มีรสฝาด ใช้เป็นยาฝาดสมาน
ลีลาวดีขาว	เปลือก ใช้เป็นยาระบาย แก้โรคหนองใน ใช้เป็นยาถ่าย ขับระดู แก้ไข้
ลีลาวดีแดง	เปลือก เป็นยาถ่ายอย่างรุนแรง

ยาง ได้แก่

กระทิง	ใช้รักษาเกี่ยวกับการคลอดบุตร
ขมขนาด	รักษาแผล ใช้ทำยาถ่ายอย่างแรง ทำให้อาเจียน ถ่ายน้ำเหลือง
ลีลาวดีขาว	ใช้ใส่แผล ทาแก้โรคงูสวัด และโรคหิด
ลีลาวดีแดง	แก้ปวดฟัน
สุพรรณิการิ	ใช้เป็นยาระบายอย่างอ่อนได้

ราก ได้แก่

กรรณิการิ	แก้ไอ เป็นยาบำรุงธาตุ บำรุงกำลัง
กระดังงาไทย	ใช้คุมกำเนิด

กาหลง	ใช้แก้ไอ ปวดศีรษะ ขับเสมหะ แก้บิด
คัดเค้า	แก้ไข้ แก้เลือดออกตามไรฟัน
จำปา	ช่วยขับประจำเดือน เป็นยาถ่ายพยาธิ ระบายอาการอักเสบ
ตะไคร้หอม	แก้ลมจืดรวาด หัวใจกระวนกระวาย
เตยหอม	ใช้เป็นยาขับปัสสาวะ
บานเย็น	ใช้เป็นยาถ่าย
ประยงค์	รับประทานเป็นยาทำให้อาเจียน เพื่อถอนพิษเบื่อเมา แก้ไข้
ปืบ	ใช้ผสมเข้ายารักษาโรค วัณโรคและโรคปอด
พลับพลึง	ใช้ตำพอกแผล ทำให้อาเจียน
พิกุล	เป็นยาขับเสมหะ รักษาลม
พุดจีบ	ใช้เคี้ยวบรรเทาอาการปวดฟัน ขับพยาธิ ใช้เป็นยารักษา
มะลิ	แก้ปวด เลือดออกตามไรฟัน หอบหืด
โมก	ใช้เข้ายาแก้โรคผิวหนัง
ยี่เข่ง	แก้มีมีหนอง บิด ปวดฟัน

หัว/เหง้า ได้แก่

กระชาย	ช่วยขับลม แก้ท้องขึ้น ท้องเฟ้อ แก้โรคกลากเกลื้อน ช่วยกระตุ้นทางเพศ
ข่า	ช่วยขับลม ขับเสมหะ แก้ฟกช้ำ บวม รักษาโรคผิวหนัง แก้ท้องอืดท้องเฟ้อ จุกเสียด ลดไขมัน แก้หลอดลมอักเสบ
ชิง	ช่วยขับเหงื่อ ไล่ความเย็น เป็นยาขับลม แก้ท้องอืดท้องเฟ้อ ช่วยให้เจริญอาหาร แก้เมารถ ปวดตามข้อ ลดคอเลสเตอรอล รักษาโรคไขข้ออักเสบ
ช่อนกลิ่น	เป็นยาขับปัสสาวะ หัวสดตำผสมกับขมิ้นและเนยพอกฝีแก้อักเสบ
พลับพลึง	ใช้เป็นยาทำให้อาเจียน ใช้เป็นยารักษาอาการ เป็นยาระบาย รักษาโรคเกี่ยวกับน้ำดี โรคเกี่ยวกับปัสสาวะ

ต้น ได้แก่

กาหลง	แก้โรคลึกลับปิดลักเปิด โรคสตรี ขับเสมหะ
ตะไคร้หอม	ใช้ขับลมในลำไส้ แก้แน่น ริดสีดวงในปาก ปากแตกกระแวง ขับประจำเดือน แก้เลือดลมไม่ปกติ
เตยหอม	ใช้เป็นยาขับปัสสาวะ
ราชวัติ	ใช้รักษาโรคผิวหนัง และเป็นยาทำให้แห้ง

แก่นไม้ ได้แก่

กฤษณา	ใช้ผสมยาหอม แก้อ่อนเพลียบำรุงกำลัง แก้ลมวิงเวียนศีรษะ คุมธาตุ บำรุงโลหิตและหัวใจ อาเจียน ท้องร่วง แก้ไข้ต่าง ๆ บำบัดโรคปวดบวม ตามข้อ
จันทน์เทศ	ใช้ลดไข้ บำรุงตับและปอด

หนาม ได้แก่

คัตเค้า	แก้พิษฝี ไข้ต่าง ๆ
---------	--------------------

น้ำมันหอมระเหย ได้แก่

กระวาน	มีฤทธิ์ยับยั้งการเจริญเติบโตของเชื้อแบคทีเรีย
มหาหงส์	ใช้เป็นยาขับลมและบำรุงกำลัง

นอกจากนี้ยังพบว่า (ตารางที่ 3) ไม้หอมบางชนิดสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องเทศ เช่น กระชาย กระวาน และจันทน์เทศ

ไม้หอมเกือบทุกชนิดนิยมปลูกเป็นไม้ประดับ บางชนิดเป็นไม้มงคลสามารถปลูก เพื่อเป็นสิริมงคล เช่น ทองอุไร วาสนา และกัลปพฤกษ์

ไม้หอมที่สามารถนำมาสกัดน้ำมันหอมระเหยใช้ในอุตสาหกรรมน้ำหอม อุตสาหกรรมเครื่องสำอาง คือ กระดังงาไทย กระดังงาสงขลา กะเพรา กระวาน กฤษณา การะเวก ช่า ชิงช่อนกลิ่น ตะไคร้หอม พุทธรักษา มณฑา มหาหงส์ โมก ยี่หุบ และมะกรูด

ไม้หอมที่สามารถนำมาบริโภคเป็นอาหารชนิดต่าง ๆ เช่น ชูบแป้งทอด แกงส้ม ผัดใส่ไข่ หรือรับประทานเป็นผักสด คือ กระชาย กะเพรา ลีลาวดีขาว สารภี กาหลง จันทน์เทศ และพะยอม

ไม้หอมที่สามารถใช้ประโยชน์จากเนื้อไม้ เช่น ใช้ทำเสา ทำหมอนรองรางรถไฟ ทำครก สาก กระเดื่อง ซี่ล้อเกวียน กระเบื้องแผ่นไม้ ใช้ในการก่อสร้างและทำเครื่องเรือน คือ กระทิง จำปานนท์ บุนนาค ป๊อบ พิกุล สารภี จำปี และสุพรรณิการ์

สรุปผลการทดลอง

จากการเก็บและรวบรวมพันธุ์ไม้หอมจากแหล่งปลูกต่าง ๆ ในเขตภาคเหนือ ในสภาพแปลงรวบรวมพันธุ์ภายในบริเวณศูนย์วิจัยพืชสวนแพร่ จำนวน 57 ชนิด จำแนกเป็นกลุ่มตามส่วนที่มีกลิ่นหอมได้เป็น 5 กลุ่ม คือ พืชที่มีดอกหอม จำนวน 47 ชนิด พืชที่ใบมีกลิ่นหอม จำนวน 4 ชนิด พืชที่ลูกหรือผลมีกลิ่นหอม จำนวน 3 ชนิด พืชที่เปลือกมีกลิ่นหอม จำนวน 1 ชนิด และพืชที่รากหรือส่วนคล้ายรากมีกลิ่นหอม จำนวน 3 ชนิด ได้ศึกษาการใช้ประโยชน์ด้านสรรพคุณทางยาและด้านอื่น ๆ ของพรรณไม้หอมที่รวบรวม พบว่า มีไม้หอม 46 ชนิดที่มีประโยชน์ด้านสรรพคุณทางยาที่แตกต่างกัน สามารถแบ่งเป็นกลุ่มตามสรรพคุณได้ 18 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีสรรพคุณบำรุงธาตุ บำรุงหัวใจ กลุ่มที่มีสรรพคุณบำรุงปอด แก้หอบหืด กลุ่มที่มีสรรพคุณบำรุงโลหิต กลุ่มที่มีสรรพคุณแก้ลมวิงเวียน กลุ่มที่มีสรรพคุณช่วยให้เจริญอาหาร กลุ่มที่มีสรรพคุณช่วยขับลม แก้ท้องอืดท้องเฟ้อ กลุ่มที่มีสรรพคุณแก้ท้องผูก กลุ่มที่มีสรรพคุณแก้ท้องร่วง กลุ่มที่มีสรรพคุณเป็นยาระบาย กลุ่มที่มีสรรพคุณเป็นยาถ่ายพยาธิ กลุ่มที่มีสรรพคุณช่วยขับปัสสาวะ กลุ่มที่มีสรรพคุณแก้ไอ กลุ่มที่มีสรรพคุณแก้ไข้ กลุ่มที่มีสรรพคุณรักษาโรคเหงือกและฟัน กลุ่มที่มีสรรพคุณใช้คุมกำเนิด กลุ่มที่มีสรรพคุณรักษาโรคผิวหนัง กลุ่มที่มีสรรพคุณแก้ฝีอักเสบ กลุ่มที่มีสรรพคุณแก้โรคลมชัก และกลุ่มที่มีสรรพคุณช่วยไล่แมลง นอกจากนี้ยังพบว่า ไม้หอมบางชนิดสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องเทศ ปลูกเป็นไม้ประดับ เป็นไม้มงคล บางชนิดสามารถนำมาสกัดน้ำมันหอมระเหยใช้ในอุตสาหกรรมน้ำหอม เครื่องสำอาง บางชนิดสามารถนำมาบริโภคเป็นอาหารชนิดต่าง ๆ และบางชนิดสามารถนำเนื้อไม้มาใช้ประโยชน์ได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการเกษตร. ไม้ระบूपี่ที่พิมพ์. พรรณไม้ในสวนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ. กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 257 หน้า.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2545. สมุนไพรน้ำจืด. กลุ่มส่งเสริมการผลิตสมุนไพร ส่วนส่งเสริมการผลิตผัก ไม้ดอกไม้ประดับและสมุนไพร สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร. 132 หน้า.
- กอ สะแกรัมย์. 2545. “ไร่กันณภา” แหล่งอนุรักษ์และขยายพันธุ์ไม้หอมพื้นบ้านของไทย หน้า 33-35 ใน: เกษตรกรรมธรรมชาติ ฉบับที่ 7 / 2545.
- โครงการสวนพระองค์สวนจิตรดา. ไม้ระบूपี่ที่พิมพ์. เอกสาร “โรงน้ำผลไม้สวนจิตรดา”.
- ประเทืองศรี สันชัยศรี. 2545. พันธุ์ไม้หอม หน้า 12-13 ใน: เกษตรกรรมธรรมชาติ ฉบับที่ 7 / 2545.

พรรณผลกา รัตนโกศล และรัตนภรณ์ รัตนานุกูล. 2544. ศึกษาการสกัดน้ำมันหอมระเหยจากไม้หอมชนิดต่างๆ หน้า 11 ใน: การประชุมวิชาการประจำปี 2544 สถาบันวิจัยพืชสวน กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ วันที่ 5-9 มีนาคม 2544 ณ.โรงแรมลายทอง จ. อุบลราชธานี.

วิจิต สุวรรณปรีชา. ไม้ระบุรีที่พิมพ์. พฤกษาในวรรณคดี เล่ม 2. บริษัท อักษรภาพพัฒน จำกัด. 63 หน้า.

วิฑูรย์ ปัญญากุล, อารีรัตน์ กิตติศิริ, ธนรัช ไกล่กลาง, วารี ยินดีชาติ และวัชรินทร์ คงวิลาด. 2545. พันธุ์ไม้หอม คุณค่าความหอมของไม้ไทย หน้า 60 ใน: เกษตรกรรมธรรมชาติ ฉบับที่ 7 / 2545.

วิฑูรย์ ปัญญากุล, อารีรัตน์ กิตติศิริ, ธนรัช ไกล่กลาง, วารี ยินดีชาติ และวัชรินทร์ คงวิลาด. 2547. มนต์เสน่ห์เครื่องเทศไทย หน้า 20 ใน: เกษตรกรรมธรรมชาติ ฉบับที่ 7 / 2545.

สถาบันการแพทย์แผนไทย. ไม้ระบุรีที่พิมพ์. สมุนไพรกับวัฒนธรรมไทย ตอนที่ 1 ต้นไม้ตามทิศ. สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. 152 หน้า.

สถาบันการแพทย์แผนไทย. ไม้ระบุรีที่พิมพ์. สมุนไพรกับวัฒนธรรมไทย ตอนที่ 2 ไม้ริมรั้ว. สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. 231 หน้า.

สถาบันการแพทย์แผนไทย. ไม้ระบุรีที่พิมพ์. สมุนไพรกับวัฒนธรรมไทย ตอนที่ 3 พรรณไม้หอม. สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. 175 หน้า.

อุไร จิรมงคลการ. 2547. ผักพื้นบ้าน เล่ม1. สำนักพิมพ์บ้านและสวน. 223 หน้า.

อุไร จิรมงคลการ. 2547. ผักพื้นบ้าน เล่ม2. สำนักพิมพ์บ้านและสวน. 223 หน้า.

_____. 2547. รายงานความก้าวหน้าประจำปีงบประมาณ 2547 กรมวิชาการเกษตร.

Backer, C.A. and R.C.B. Brink. 1963. Flora of Java Vol.I. N.V.P. Noordhoff, Groningen. 648 p.

Hooker, J.D. 1979. The Flora of British India Vol.II. L.Reeve & Co. Ltd. Kent. 792 p.

ตารางที่ 1 พรรณไม้หอมที่รวบรวมภายในศูนย์วิจัยพืชสวนแพร่

ลำดับที่	รหัสพืช	ชื่อพืช	ชื่อวิทยาศาสตร์ (Scientific Name)	จำนวน ต้น	แหล่งที่ มา	ส่วนที่มีกลิ่นหอม	การขยายพันธุ์
1	PH001	กรรณิการิ์	<i>Nyctanthes arbor-tristis</i> Linn.	6	จ.แพร่	ดอก	เมล็ด/ปักชำ/ตอนกิ่ง
2	PH002	กระชาย	<i>Boesenbergia pandurata</i> Holt.	5 กอ	จ.แพร่	เหง้า	แยกเหง้า
3	PH003	กระดังงาไทย	<i>Cananga odorata</i> (Lamk.) Hook. f. et Th.	2	จ.แพร่	ดอก	เมล็ด/ปักชำ/ตอนกิ่ง
4	PH004	กระดังงา สงขลา	<i>Cananga odorata</i> Hook. f. et Th. Var. <i>fruticosum</i> J. Sincl.	1	จ.แพร่	ดอก	ตอนกิ่ง
5	PH005	กระทิง	<i>Calophyllum inophyllum</i> Linn.	1	จ.แพร่	ดอก	เมล็ด
6	PH006	กระเทียมเถา	<i>Pachyptera hymenaea</i> (DC.) A. Gentry	1	จ.แพร่	ใบ	เมล็ด/ปักชำ
7	PH007	กะเพรา	<i>Ocimum tenuiflorum</i> L.	1 แปลง	จ.แพร่	ใบ	เมล็ด
8	PH008	กระวาน	<i>Amomum krevanh</i> Pierre	1	จ.แพร่	ผล/เมล็ด	เมล็ด/แยกหน่อ
9	PH009	กฤษณา	<i>Aquilaria crassma</i> Pierre ex H. Lec.	1	จ.แพร่	เปลือก	เมล็ด/เพาะเลี้ยง เนื้อเยื่อ
10	PH010	การะเวก	<i>Artabotrys hexapetalus</i> (L. f.) Bhandari	1	จ.แพร่	ดอก	เมล็ด
11	PH011	ข่า	<i>Languas galanga</i> (L.) Stuntz	10 กอ	จ.แพร่	เหง้า	แยกเหง้า
12	PH012	ขิง	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	5 กอ	จ.แพร่	เหง้า	แยกเหง้า
13	PH013	คัตตะเค้า	<i>Oxyceros horridus</i> Lour.	1	จ.แพร่	ดอก	เมล็ด/ตอนกิ่ง

ลำดับที่	รหัสพืช	ชื่อพืช	ชื่อวิทยาศาสตร์ (Scientific Name)	จำนวน ต้น	แหล่งที่ มา	ส่วนที่มีกลิ่นหอม	การขยายพันธุ์
14	PH014	คูน	<i>Cassia fistula</i> Linn.	5	จ.แพร่	ดอก	เมล็ด
15	PH015	จำปา	<i>Michelia champaca</i> Linn.	2	จ.แพร่	ดอก	เมล็ด/ตอนกิ่ง
16	PH016	ขมขนาด	<i>Vallaris glabra</i> Ktze.	2	จ.แพร่	ดอก	เมล็ด/ปักชำ/ตอนกิ่ง
17	PH017	ชอนกลั่น	<i>Polianthes tuberosa</i> Linn.	10 แปลง	จ.แพร่	ดอก	หัว/เมล็ด
18	PH018	ตะไคร้หอม	<i>Cymbopogon nardus</i> Rendle.	10 กอ	จ.แพร่	ใบ	แยกกอ
19	PH019	เตยหอม	<i>Pandanus amaryllifolius</i> Roxb.	10 กอ	จ.แพร่	ใบ	แยกกอ/ปักชำหน่อ
20	PH020	ทองอุไร	<i>Tecoma stans</i> Juss.	15	จ.แพร่	ดอก	เมล็ด/ตอนกิ่ง
21	PH021	นนทรีย์	<i>Peltophorum</i> <i>pterotharpum</i> (DC.) Back. ex K. Heyne	1	จ.แพร่	ดอก	เมล็ด/ตอนกิ่ง
22	PH022	โนวา	<i>Hiptage bengalensis</i> (L.) Kurz	2	จ.แพร่	ดอก	เมล็ด/ปักชำ/ตอนกิ่ง
23	PH023	บานเย็น	<i>Mirabilis jalapa</i> Linn.	2	จ.แพร่	ดอก	เมล็ด
24	PH024	บุณฑริก	<i>Mesua ferrea</i> Linn.	1	จ.แพร่	ดอก	เมล็ด
25	PH025	บุหงาส่าหรี	<i>Citharexylum spinosum</i> Linn.	5	จ.แพร่	ดอก	ตอนกิ่ง
26	PH026	ประยงค์	<i>Aglaia odorata</i> Lour.	1	จ.แพร่	ดอก	เมล็ด/ตอนกิ่ง
27	PH027	ปิป	<i>Millingtonia hortensis</i> Linn.f.	2	จ.แพร่	ดอก	เมล็ด/ปักชำ
28	PH028	พลับพลึง	<i>Crinum asiaticum</i> Linn.	2	จ.แพร่	ดอก	แยกกอ
29	PH029	พิกุล	<i>Mimusops elengi</i> Linn.	6	จ.แพร่	ดอก	เมล็ด

ลำดับที่	รหัสพืช	ชื่อพืช	ชื่อวิทยาศาสตร์ (Scientific Name)	จำนวน ต้น	แหล่งที่ มา	ส่วนที่มีกลิ่นหอม	การขยายพันธุ์
30	PH030	พุด	<i>Gardenia jasminoides</i> Ellis	19	จ.แพร่	ดอก	ปักชำ/ตอนกิ่ง
31	PH031	พุดจีบ	<i>Tabernaemontana</i> <i>divaricata</i> (Linn.) R. Br.	16	จ.แพร่	ดอก	เมล็ด/ปักชำ/ตอนกิ่ง
32	PH032	พุดฝรั่ง	<i>Tabernaemontana</i> <i>pandacaqui</i> Lam.	5	จ.แพร่	ดอก	เมล็ด/ตอนกิ่ง
33	PH033	พุดสามสี	<i>Brunfelsia uniflora</i> (Pohl) D. Don.	2	จ.แพร่	ดอก	ปักชำ/ตอนกิ่ง
34	PH034	พุดชชาติ	<i>Jasminum auriculatum</i> Vahl	2	จ.แพร่	ดอก	ตอนกิ่ง
35	PH035	มณฑาทิ	<i>Talauma candollei</i> Blume	1	จ.แพร่	ดอก	ปักชำ/ตอนกิ่ง
36	PH036	มหาหงส์	<i>Hedychium coronarium</i> Koenig	1	จ.แพร่	ดอก	เมล็ด/แยกหน่อ
37	PH037	โมก	<i>Wrightia religiosa</i> Berth	2	จ.แพร่	ดอก	เมล็ด/ปักชำ/ตอนกิ่ง
38	PH038	ยี่เข่ง	<i>Lagerstroemia indica</i> L.	1	จ.แพร่	ดอก	ปักชำ/ตอนกิ่ง
39	PH039	ยี่โถ	<i>Nerium indicum</i> Mill.	1	จ.แพร่	ดอก	ปักชำ/ตอนกิ่ง
40	PH040	ยี่หุบ	<i>Magnolia coco</i> (Lour.) DC.	2	จ.แพร่	ดอก	เมล็ด/ตอนกิ่ง
41	PH041	รสสุคนธ์ขาว	<i>Tetracera loueiri</i> (Fin.&Gagnep.) Pierre ex Craib	2	จ.แพร่	ดอก	เมล็ด/ตอนกิ่ง
42	PH042	ราชวดี	<i>Buddleja paniculata</i> Wall.	10	จ.แพร่	ดอก	ตอนกิ่ง
43	PH043	ราตรี	<i>Cestrum nocturnum</i> Linn.	8	จ.แพร่	ดอก	ปักชำ/ตอนกิ่ง
44	PH044	ลีลาวดีขาว	<i>Plumeria alba</i> Linn.	10	จ.แพร่	ดอก	เมล็ด/ปักชำ/ตอนกิ่ง

ลำดับที่	รหัสพืช	ชื่อพืช	ชื่อวิทยาศาสตร์ (Scientific Name)	จำนวน ต้น	แหล่งที่ มา	ส่วนที่มีกลิ่นหอม	การขยายพันธุ์
45	PH045	เล็บมือนาง	<i>Quisqualis indica</i> Linn.	2	จ.แพร่	ดอก	ปักชำ
46	PH046	วาสนา	<i>Dracaena fragrans</i> Ker-Gawl.	2	จ.แพร่	ดอก	ปักชำ
47	PH047	สายน้ำผึ้ง	<i>Lonicera japonica</i> Thumb.	1	จ.แพร่	ดอก	เมล็ด/ตอนกิ่ง
48	PH048	สารภี	<i>Mammea siamensis</i> Kosterm.	2	จ.แพร่	ดอก	เมล็ด/ตอนกิ่ง
49	PH049	มะกูด	<i>Citrus hystrix</i> DC	2	จ.แพร่	ผล	เมล็ด/ตอนกิ่ง
50	PH050	มะลิ	<i>Jasminum sambac</i> Ait.	30 กอ	จ.แพร่	ดอก	ปักชำ/ตอนกิ่ง
51	PH051	กัลปพฤกษ์	<i>Cassia bakeriana</i> Craib	10	จ.แพร่	ดอก	เมล็ด
52	PH052	กาหลง	<i>Bauhinia acuminata</i> Linn.	7	จ.แพร่	ดอก	เมล็ด
53	PH053	จันทร์เทศ	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	1	จ.แพร่	ผล	เมล็ด
54	PH054	จำปี	<i>Michelia alba</i> DC	1	จ.แพร่	ดอก	เมล็ด/ตอนกิ่ง
55	PH055	พะยอม	<i>Shorea roxburghii</i> G.Don.	1	จ.แพร่	ดอก	เมล็ด
56	PH056	สุพรรณิการ์	<i>Cochlospermum religiosum</i> Alston	5	จ.แพร่	ดอก	เมล็ด/ปักชำ
57	PH057	ลีลาวดีแดง	<i>plumeria rubra</i> Linn.	12	จ.แพร่	ดอก	เมล็ด/ปักชำ/ตอนกิ่ง

ตารางที่ 2 การใช้ประโยชน์ด้านสรรพคุณทางยาของพันธุ์ไม้หอมที่รวบรวมภายในศูนย์วิจัยพืชสวนแพร่

ชื่อพืช	สารสำคัญ	สรรพคุณ	ที่มาของข้อมูล
กรรณิการิ <i>Nyctanthes</i> <i>arbor-tristis</i> Linn.	carotenoid nyctanthin	ใบ ใช้แก้โรคปวดเมื่อย แก้ไข้ ช่วย เจริญอาหาร เป็นยาระบาย เปลือก แก้ปวดศีรษะ ดอก ใช้แก้ไข้ แก้ลมวิงเวียน ราก แก้ไอ เป็นยาบำรุงธาตุ บำรุงกำลัง	กรมการแพทย์
กระชาย <i>Boesenbergia</i> <i>pandurata</i> Holtt.	essential oil, flavoniods chromene	เหง้า ช่วยขับลม แก้ท้องขึ้น ท้องเฟ้อ แก้โรคกลากเกลื้อน ช่วยกระตุ้นทางเพศ	ตำนักพิมพ์บ้าน และสวน
กระดังงาไทย <i>Cananga</i> <i>odorata</i> (Lamk.) Hook. f. et Th.	safrole, geraniol, linalool, pinene terpene	ใบ รักษาโรคผิวหนัง กลากเกลื้อน แก้คัน ขับปัสสาวะ ดอก ประโยชน์ยาหอมบำรุงหัวใจ บำรุง โลหิต บำรุงธาตุ เกสร แก้ร้อนใน กระหายน้ำ ช่วยเจริญ อาหาร เปลือกและเนื้อไม้ เป็นยาขับปัสสาวะ ราก ใช้คุมกำเนิด	กรมการแพทย์
กระดังงาสงขลา <i>Cananga</i> <i>odorata</i> Hook. f. et Th. var. <i>fruticosum</i> J. Sincl.	ไม่มีรายงาน	ดอก ประโยชน์ยาหอมบำรุงหัวใจ แก้ลม วิงเวียน บำรุงเลือด แก้หืด เนื้อไม้ ช่วยขับปัสสาวะ	กรมการแพทย์
กระติง <i>Calophyllum</i> <i>inophyllum</i> Linn.	ไม่มีรายงาน	น้ำมันในเมล็ด ใช้รักษาโรครูมาติกส์ โรค คันตามผิวหนัง ยางจากเปลือกลำต้น ใช้รักษาเกี่ยวกับ การคลอดบุตร	เกษตรกรรม ธรรมชาติ

ชื่อพืช	สารสำคัญ	สรรพคุณ	ที่มาของข้อมูล
กะเพรา <i>Ocimum kenuiflorum</i> L.	methy chavicol, linalod, pinene cineol	ใบ แก่ท้องอืดท้องเฟ้อ ช่วยขับลมใน กระเพาะ ช่วยย่อยอาหาร ช่วยย่อยไขมัน น้ำคั้นจากใบ ช่วยกระตุ้นการขับเหงื่อ แก้ไข้ ขับเสมหะ ทาผิวหนังแก้กลาก เกลื้อน	สำนักพิมพ์บ้าน และสวน
กระวาน <i>Amomum krervanh</i> Pierre	camphor, α -pinene, myrcene, limonene	ผลแก่ มีสรรพคุณบำรุงธาตุ ช่วยขับลม ในกระเพาะอาหาร รักษาโรคท้องเดิน แก้ ท้องอืด ท้องเฟ้อ แน่น จุกเสียด น้ำมันหอมระเหย มีฤทธิ์ยับยั้งการ เจริญเติบโตของเชื้อแบคทีเรีย	กรมส่งเสริม การเกษตร
กฤษณา <i>Aquilaria crassna</i> Pierre ex H. Lec.	agarol, agarospiral, aquillochin, benzyl acetone	แก่นไม้กฤษณา ใช้ผสมยาหอม แก้ อ่อนเพลียบำรุงกำลัง แก้ลมวิงเวียนศีรษะ คุมธาตุ บำรุงโลหิตและหัวใจ อาเจียน ท้องร่วง แก้ไข้ต่าง ๆ นำบำบัดโรคปวดบวม ตามข้อ	กรมการแพทย์
ข่า <i>Languas galanga</i> (L.) Stuntz	methyl cinnamate, cineol, pipene	เหง้า ช่วยขับลม ขับเสมหะ แก้ฟกช้ำ บวม รักษาโรคผิวหนัง แก้ท้องอืดท้องเฟ้อ จุกเสียด ลดไขมัน แก้หลอดลมอักเสบ	สำนักพิมพ์บ้าน และสวน
ขิง <i>Zingiber officinale</i> Roscoe	bisabolene, oleo-resin, zingiberene, zingirol	เหง้า ช่วยขับเหงื่อ ไล่ความเย็น เป็นยาขับ ลม แก้ท้องอืดท้องเฟ้อ ช่วยให้เจริญ อาหาร แก้เมารถ ปวดตามข้อ ลดคอเล สเตอรอล รักษาโรคไขข้ออักเสบ น้ำคั้นจากเหง้า ใช้หยอดหู แมลงจะ ค่อย ๆ ไต่ออกมา	สำนักพิมพ์บ้าน และสวน
คัตเค้า <i>Oxyceros horridus</i> Lour.	campesterol, oleanolic acid, acetate	ราก แก้ไข้ แก้เลือดออกตามไรฟัน ผล บำรุงโลหิต ขับฟอกโลหิต ระบุเสีย หนาม แก้พิษฝี ใช้ต่าง ๆ	กรมการแพทย์

ชื่อพืช	สารสำคัญ	สรรพคุณ	ที่มาของข้อมูล
คูน <i>Cassia fistula</i> Linn.	anthraquinones	เนื้อในฝักแก่ แก้อาการท้องผูก	กรมการแพทย์
จำปา <i>Michelia champaca</i> Linn.	champa oil, cineol, iso-eugenol, benzaldehyde, methyl anthranilate	ดอก ช่วยบำรุงหัวใจ บำรุงธาตุ ขับ ปัสสาวะ ระวังอาการเกร็ง ใบ แก่โรคลำไส้ใหญ่อักเสบ เปลือก เป็นยาแก้ผดผื่นคัน แก้ไข้ ขับปัสสาวะ ขับเสมหะ ราก ช่วยขับประจำเดือน เป็นยาถ่าย พยาธิ ระวังอาการอักเสบ ผล แก้แผลที่เท้า แก้เท้าแตก	กรมการแพทย์
ขมขนาด <i>Vallaris glabra</i> Ktze.	ไม่มีรายงาน	ยาง รักษาแผล ใช้ทำยาถ่ายอย่างแรง ทำให้อาเจียน ถ่ายน้ำเหลือง	กรมการแพทย์
ชอนกลิน <i>Polianthes tuberosa</i> Linn.	ไม่มีรายงาน	หัวตากแห้ง เป็นยาขับปัสสาวะ หัวสด ตำผสมกับขมิ้นและเนยพอกฝี แก้อักเสบ	กรมวิชาการ เกษตร
ตะไคร้หอม <i>Cymbopogon nardus</i> Rendle.	geraniol, citronella, borneol	ใบ ใช้เป็นยาคุมกำเนิด ชำระล้างลำไส้ ไม่ให้เกิดซาง ต้น ใช้ขับลมในลำไส้ แก้แน่น ริดสีดวง ในปาก ปากแตกกระแหว่ง ขับประจำเดือน แก้เลือดลมไม่ปกติ ราก แก้ลมจิตรวาด หัวใจกระวน กระวาย น้ำมัน ใช้เป็นสารไล่แมลง เช่น ยุง หมัด	กรมส่งเสริม การเกษตร
เตยหอม <i>Pandanus amaryllifolius</i> Roxb.	linalyl acetate, benzyl acetate, linalool, geraniol	ใบ ช่วยบำรุงหัวใจ แก้กระหายน้ำแก้ ร้อนใน ต้นและราก ใช้เป็นยาขับปัสสาวะ	สำนักพิมพ์บ้าน และสวน

ชื่อพืช	สารสำคัญ	สรรพคุณ	ที่มาของข้อมูล
นนทรี <i>Peltophorum pterocaupum</i>	ไม่มีรายงาน	เปลือกต้น มีรสฝาด รับประทานแก้ท้องร่วง ขับลม	กรมการแพทย์
บานเย็น <i>Mirabilis jalapa</i> Linn.	ไม่มีรายงาน	ราก ใช้เป็นยาถ่าย ใบ ใช้แก้คัน พอกฝี เมล็ด ใช้เป็นยาแก้ฝี บำรุงผิวพรรณ ช่วยลดการเกิดสิว ใช้เป็นส่วนผสมของผลิตภัณฑ์รักษาสิว	กรมวิชาการ เกษตร
บุนนาค <i>Mesua ferrea</i> Linn.	oil of nagkeshar, mesuol, mesuone	เปลือก ใช้กระจายหนองกระพี้ ขับเสมหะ ใบ ใช้พอกบาดแผล ดอก ใช้บำรุงโลหิต ใช้เป็นยาฝาดสมาน บำรุงธาตุ บำรุงหัวใจ ช่วยขับลม เมล็ด ตำพอกบาดแผล	กรมการแพทย์
ประยงค์ <i>Aglaia odorata</i> Lour.	aglaiol, aglaiondiol, alkaloids, odoratine, odoratinol	ราก รับประทานเป็นยาทำให้อาเจียน เปลือก รับประทานเป็นยาแก้ไอ ดอก ช่วยเร่งการคลอด แก้อาการเมาค้าง ช่วยพอกปิด แก้อันตรายกระหาย อึดอัดแน่นหน้าอก ไอ วิงเวียนศีรษะ ก้านและใบ แก้อาการบวมพุงจ้ำจากการกระแทก ฝีมีหนองทั้งหลาย	กรมการแพทย์
ปิบ <i>Millingtonia hortensis</i> Linn.f.	hispidulin	ราก ให้ผสมเข้ายาบำรุงปอด วัณโรค และโรคปอด ดอก นำดอกแห้งมาฉาบเป็นยาสูบแก้หอบหืด	กรมการแพทย์
พลับพลึง <i>Crinum asiaticum</i> Linn.	lycorine, alkaloid crinamine	หัว ใช้เป็นยาทำให้อาเจียน ใช้เป็นยาบำรุงกำลัง เป็นยาระบาย รักษาโรคเกี่ยวกับน้ำดี โรคเกี่ยวกับปัสสาวะ ราก ใช้ตำพอกแผล ทำให้อาเจียน	กรมการแพทย์

ชื่อพืช	สารสำคัญ	สรรพคุณ	ที่มาของข้อมูล
		ใบ ฝนไฟฟอนิมพันแก้เคล็ดบวม แผลง ขัดยอก ตำปัดศรีษะ แก้ปวด ศรีษะ ลดอาการไข้ ใช้ต้มดื่มทำให้ อาเจียน เมล็ด ใช้เป็นยาขับปัสสาวะ ขับ ประจำเดือน เป็นยาระบาย เป็นยา บำรุง	
พิกุล <i>Mimusops elengi</i> Linn.	volatile oil, saponin, alkaloid	เปลือก ต้มน้ำรักษาโรคเหงือกอักเสบ ทำให้ฟันทน ดอกแห้ง รักษาอาการปวดหัว เจ็บคอ และป็นทำยานัตถุ์ เมล็ด บดเป็นผงสวนแก้ท้องผูก ราก เป็นยาขับเสมหะ รักษาลม ใบ ใช้เป็นยาฆ่าเชื้อกามโรค เนื้อไม้ ใช้บำรุงตับ ปอด หัวใจ และ บำรุงครรภ์	กรมการแพทย์
พุด <i>Gardenia jasminoides</i> Ellis	gardenin, crocin	ใบ พอกแก้ปวดศรีษะ แก้เคล็ด ขัดยอก ดอก คั้นเอาน้ำแก้โรคผิวหนัง ผล ขับพยาธิ ขับปัสสาวะ เมล็ด คั่วให้ดำกรียมใช้ห้ามเลือด เนื้อไม้ ใช้ลดไข้	กรมการแพทย์
พุดจิบ <i>Tabernaemontana divaricata</i> (Linn.) R. Br.	alkaloid coronarine	ราก ใช้เคี้ยวบรรเทาอาการปวดฟัน ขับพยาธิ ใช้เป็นยาบำรุง ไม้ เป็นยาเย็น ลดไข้ น้ำจากต้น ขับพยาธิ ใบ ชงกินกับน้ำตาลแก้ไอ ไล่แมลง ดอก น้ำคั้นจากดอกผสมน้ำมัน ใช้ เป็นยาแก้โรคผิวหนัง	กรมการแพทย์

ชื่อพืช	สารสำคัญ	สรรพคุณ	ที่มาของข้อมูล
พุดสามสี <i>Brunfelsia</i> <i>uniflora</i> (Pohl) D.Don.	ไม่มีรายงาน	ดอก ใช้เป็นยารักษาโรคท้องร่วงและ รูมาติก	กรมการแพทย์
มหาหงส์ <i>Hedychium</i> <i>coronarium</i> Koenig	volatile oil, sesquiterpenes, phenols, ketones	น้ำมันหอมระเหยจากเหง้า ใช้ เป็นยาขับลมและบำรุงกำลัง	กรมการแพทย์
โมก <i>Wrightia religiosa</i> Berth.	saponin	ราก ใช้เข้ายาแก้โรคผิวหนัง	กรมการแพทย์
ยี่เข่ง <i>Lagerstroemia</i> <i>indica</i> L.	ไม่มีรายงาน	ราก แก้ฝีมีหนอง บิด ปวดฟัน ใบ แก้ผดผื่นคัน ดอก รักษาหนอง แผล ผี กลาก เกลือ	กรมการแพทย์
ยี่โถ <i>Nerium indicum</i> Mill.	neriin, nerianthin, oleandrin, folinerin	ใบ ต้มกินเพื่อลดอาการบวม แก้ไข้ มาลาเรีย ทำให้แห้ง ดอก มีรสขม ใช้กินแก้ไอเสบ ปวด ศีรษะ ผล ใช้จำนวนน้อยขับปัสสาวะ บำรุง หัวใจ	กรมการแพทย์
รสสุคนธ์ขาว <i>Tetracera loueiri</i> (Fin.&Gagnep.) Pierre ex Craib	ไม่มีรายงาน	ดอก นำมาเข้ายาเป็นยาหอมบำรุง หัวใจ	กรมการแพทย์
ราชาวดี <i>Buddleja</i> <i>paniculata</i> Wall.	ไม่มีรายงาน	ต้น ใช้รักษาโรคผิวหนัง เป็นยาทำ ให้แห้ง	กรมการแพทย์

ชื่อพืช	สารสำคัญ	สรรพคุณ	ที่มาของข้อมูล
ราตรี <i>Cestrum nocturnum</i> Linn.	steriod sapogenin, atropine, solanine	ใบ ต้มดื่มแก้อาการเกร็งของกล้ามเนื้อ แก้มชัก (บ้าหมู) กลีบดอกราตรี ช่วยไต่ยุง	เกษตรกรรม ธรรมชาติ
ลิลาวดีขาว <i>Plumeria alba</i> Linn.	ไม่มีรายงาน	ดอก ใช้เป็นยาแก้ไข้ แก้ไข้มาลาเรีย น้ำยางสีขาว ใช้ใส่แผล ทาแก้โรค งูสวัด และโรคหิด เมล็ด ใช้เป็นยาห้ามเลือด เปลือกกราก ใช้เป็นยาระบาย แก้โรค หนองใน เปลือกต้น ใช้เป็นยาถ่าย ขับระดู แก้ไข้	เกษตรกรรม ธรรมชาติ
เล็บมือนาง <i>Quisqualis indica</i> Linn.	trigonelline	เมล็ด ใช้ถ่ายพยาธิไส้เดือนและพยาธิ เส้นด้าย	กรมการแพทย์
สายน้ำผึ้ง <i>Lonicera japonica</i> Thumb.	lonicerin, inositol, saponin, cryptosanthin	เถาหรือใบ แก้ไข้หวัด แก้ ท้องเสีย ถ่ายเป็นเลือด ผีฝักบัว แผล เปื่อย ตับอักเสบชนิดเอ โรคติดเชื้อ บางชนิด แก้บิด ปวดเมื่อยปวดข้อ ขับปัสสาวะ ดอกตูม เป็นยาแก้ท้องเสีย แก้ลำไส้ อักเสบ	กรมการแพทย์
สารภี <i>Mammea siamensis</i> Kosterm.	vitexin, sitosterol, stigmasterol, campesterol	ดอก นำมาเข้ายาเป็นยาหอมแก้ร้อน ใน บำรุงหัวใจและประสาท แก้ม วิงเวียน หน้ามืดตาลาย	กรมการแพทย์

ชื่อพืช	สารสำคัญ	สรรพคุณ	ที่มาของข้อมูล
มะกรูด <i>Citrus hystrix</i> DC.	l-citronellal, isopulegol, linalool, citric acid	ใบ ใช้แก้ไอ แก้ไข้ใน อาเจียนเป็นเลือด แก้ไข้หวัด ปวดศีรษะ ผล ใช้ขับเสมหะ แก้ไอ แก่น้ำลายเหนียว แก้ระดูเสีย ฟอกโลหิต แก้ปวดท้องในเด็ก ใช้สระผมช่วยแก้รังแค คันศีรษะ ทำให้ผมดกดำ ผิวผลสดและแห้ง ใช้แก้ลมหน้ามืด วิงเวียน บำรุงหัวใจ แก้อาการท้องอืด	กรมการแพทย์
มะลิ <i>Jasminum sambac</i> Ait.	benzyl alcohol, benzyl alcohol ester, jusmone, jasmine sambacin, alkaloid, steroids	ดอก นำมาเข้ายาเป็นยาหอมมีสรรพคุณบำรุงหัวใจ แก้ร้อนใน แก้โรคบิด ปวดท้อง ปวดศีรษะ ใบ แก้ไข้ ปวดท้อง ท้องเสีย อืดแน่น พอกแก้ฟกช้ำ โรคผิวหนัง ราก แก้ปวด เลือดออกตามไรฟัน หอบหืด	กรมการแพทย์
กัลปพฤกษ์ <i>Cassia bakeriana</i> Craib	ไม่มีรายงาน	เนื้อในฝัก ใช้เป็นยาระบาย เปลือกฝักและเมล็ด ทำให้อาเจียน ถอนพิษไข้	กรมวิชาการ เกษตร
กาหลง <i>Bauhinia acuminata</i> Linn.	quercetin, β -sitosterol	ราก ใช้แก้ไอ ปวดศีรษะ ขับเสมหะ แก้บิด ต้น แก้โรคลักปิดลักเปิด โรคสตรี ขับเสมหะ ใบ รักษาแผลในจมูก ดอก ลดความดันโลหิต แก้เลือดออกตามไรฟัน รักษาอาการปวดศีรษะ	กรมการแพทย์
จันทน์เทศ <i>Myristica fragrans</i> Houtt.	nutmeg oil, myristicin, elemicin, safrole	ผล ใช้เป็นยาขับลม ช่วยเจริญอาหาร บำรุงหัวใจ ใช้บำบัดโรคมะเร็ง ดอก ใช้บำรุงโลหิต แก่น ใช้ลดไข้ บำรุงตับและปอด	กรมการแพทย์

ชื่อพืช	สารสำคัญ	สรรพคุณ	ที่มาของข้อมูล
จำปี <i>Michelia alba</i> DC	linalood, methyl-eugenol, phenylethyl alcohol, alkaloids	ใบ ใช้ต้มกับน้ำรับประทาน ระวัง อาการไอและแก้หลอดลมอักเสบ ดอก เป็นยานำรุงหัวใจ ผล ใช้บำรุงธาตุ แก้คลื่นเหียน แก้ไข้ ขับปัสสาวะ เปลือกต้น แก้ไข้ น้ำมันจากดอก ใช้ทารักษาอาการ ปวดศีรษะและแก้ตาบวม	กรมการแพทย์
พะยอม <i>Shorea roxburghii</i> G.Don.	tanin	เปลือก มีรสฝาด ใช้เป็นยาฝาดสมาน ดอก ใช้เข้าเครื่องยาลม แก้ไข้ แก้ลม บำรุงหัวใจ	กรมการแพทย์
สุพรรณิการ์ <i>Cochlospermum</i> <i>religiosum</i> Alston	ไม่มีรายงาน	ดอกและใบแห้ง ใช้เป็นยานำรุง กำลัง ยางจากต้น ใช้เป็นยาระบายอย่าง อ่อนได้	กรมวิชาการ เกษตร
ลิลาวตีแดง <i>Plumeria rubra</i> Linn.	ไม่มีรายงาน	น้ำยาง แก้ปวดฟัน เปลือกกราก เป็นยาถ่ายอย่างรุนแรง ฝัก ฝนทาแก้ริดสีดวงทวาร	กรมวิชาการ เกษตร

ตารางที่3 การใช้ประโยชน์ด้านอื่นๆ ของพันธุ์ไม้หอมที่รวบรวมภายในศูนย์วิจัยพืชสวนแพร่

การใช้ประโยชน์	ชื่อพืช
ใช้เป็นเครื่องเทศ	กระชาย กระวาน จันทน์เทศ
ใช้เป็นไม้ประดับ	กรรณิการิ กระดังงาไทย กระดังงาสงขลา กระเทียมเถา การะเวก คัดเค้า จำปา ชมนาต ชอนกลิ่น เตยหอม ทองอุไร โนรา บานเย็น บุหงาส่าหรี ปีบ พลับพลึง พุดจิบ พุดสามสี พุทธรักษา มณฑา มหาหงส์ โมก ยี่เข่ง ยี่โถ ยี่หุบ รสสุคนธ์ขาว ราชาวดี เล็บมือนาง วาสนา สายน้ำผึ้ง มะลิ กัลปพฤกษ์ จำปี สุพรรณิการิ
เป็นไม้มงคล	ทองอุไร วาสนา กัลปพฤกษ์
สกัดน้ำมันหอมระเหยเป็นน้ำหอม	กระดังงาไทย กระดังงาสงขลา กะเพรา กระวาน กฤษณา การะเวก ข่า ชิง ชอนกลิ่น ตะไคร้หอม พุทธรักษา มณฑา มหาหงส์ โมก ยี่หุบ มะกรูด
ใช้บริโภคเป็นอาหาร	กระชาย กะเพรา สีสาวดีขาว สารภี กาหลง จันทน์เทศ พะยอม
ใช้ประโยชน์จากเนื้อไม้	กระทิง จำปา นนทรี บุนนาค ปีบ พิกุล สารภี จำปี สุพรรณิการิ

รหัสพืช	PH001
ชื่อพืช	กรรณิการ์
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Nyctanthes arbor-tristis</i> Linn.
วงศ์	VERBENACEAE
ชื่อสามัญ	Night Jasmine, Coral Jasmine

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่มขนาดเล็กสูงราว 2 ม. ตามกิ่งมีขน

ใบ ใบเดี่ยวรูปไข่ เรียงตรงกันข้าม กว้าง 2 - 6 ซม. ยาว 4 - 10 ซม. ปลายใบแหลม บางครั้งยื่นออกไปเป็นติ่งแหลม โคนใบมน แผ่นใบหนา มีขน ขอบใบเรียบหรือเป็นจักถี่ ที่ขอบใบ บางครั้งก็มีขน ปลายเส้นใบจะมารวมกันก่อนถึงขอบใบ ก้านใบสั้น

ดอก ช่อดอกออกกระหว่างซอกใบ มีลักษณะแบบขนนกสองชั้น และที่โคนช่อดอกมีใบประดับขนาดเล็กติดอยู่ 1 คู่ ดอกเกิดเป็นกระจุกหรือเป็นกลุ่ม ๆ ละ 3-7 ดอก ไม่มีก้านดอก มีกลีบเลี้ยงหรือกลีบรองดอกสีเขียวเชื่อมติดกันเป็นหลอดหรือรูปกรวยปลายตัด หรือเป็นหยักชั้น 5 หยัก และมีขนด้านนอกด้านในเกลี้ยง กลีบดอกมีส่วนโคนเชื่อมติดกันเป็นหลอดสีแดงมีขนด้านในด้านนอกเกลี้ยง ปลายหลอดสีขาวแยกเป็นแฉกหรือกลีบ 5-8 แฉก เกสรตัวผู้มี 2 อัน มีก้านชูอับเรณูอยู่ภายในติดแน่นกับหลอดดอก เกสรตัวเมียมี 1 อัน และรังไข่อยู่เหนือกลีบดอก

ผล ลักษณะแบน กลมหรือรูปไข่ เมล็ดมีน้ำมัน

ส่วนที่มีกลิ่นหอม	ดอก
การขยายพันธุ์	เพาะเมล็ด ปักชำหรือตอนกิ่ง
จำนวนต้น	6 ต้น
การใช้ประโยชน์	

ด้านสมุนไพร ใบ ใช้แก้โรคปวดเมื่อย แก้ไข้ ช่วยเจริญอาหาร เป็นยาระบาย เปลือก แก้ปวดศีรษะ

ดอก ใช้แก้ไข้ แก้ลมวิงเวียน

ราก แก้ไอ เป็นยารักษาธาตุ บำรุงกำลัง

ใช้เป็นไม้ประดับ

สารสีเหลือง-ส้มในดอกใช้แต่งอาหารและทำสีย้อมผ้า

รหัสพืช	PH002
ชื่อพืช	กระชาย
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Boesenbergia pandurata</i> Holtt.
วงศ์	ZINGIBERACEAE
ชื่อสามัญ	Chinese keys, Wild Ginger
ลักษณะทางพฤกษศาสตร์	

ต้น เป็นไม้ล้มลุก มีเหง้าใต้ดิน เป็นเหง้าสั้นแตกหน่อได้ รากอวรูปทรงกระบอกหรือรูปไข่ค่อนข้างยาว ปลายเรียวแหลม ออกเป็นกระจุก

ใบ เป็นแผ่นคล้ายใบพาย สีเขียวรูปหอก เรียงสลับ

ดอก ดอกเป็นช่อสีขาวหรือขาวอมชมพูแทรกอยู่ระหว่างกาบใบ

ผล เป็นผลแห้งเมื่อแก่แล้วไม่แตก

ส่วนที่มีกลิ่นหอม

เหง้า

การขยายพันธุ์

แยกเหง้า

จำนวนต้น

5 กอ

การใช้ประโยชน์

ด้านสมุนไพร เหง้า ช่วยขับลม แก้ท้องขึ้น ท้องเฟ้อ แก้โรคกลากเกลื้อน ช่วยกระตุ้นทางเพศ

ใช้เป็นเครื่องเทศในการประกอบอาหาร

ใช้รับประทานเป็นผักสด

กรมวิชาการเกษตร

รหัสพืช	PH003
ชื่อพืช	กระดังงาไทย
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Cananga odorata</i> (Lamk.) Hook. f. et Th.
วงศ์	ANNONAEAE
ชื่อสามัญ	Kananga, Ylang – ylang Tree
ชื่ออื่น ๆ	กระดังงาใหญ่ สะบันงาต้น

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็กสูง 9-14 ม. เปลือกสีเทา บริเวณลำต้นเป็นรอยแผลชัดเจน กิ่งมักจะทำมุมตั้งฉากกับลำต้น ปลายกิ่งห้อยลู่ลง บริเวณกิ่งอ่อนมีขน

ใบ ใบเดี่ยว กว้าง 4-6 ซม. ยาว 8-16 ซม. เรียงสลับกัน ก้านใบยาว 1-1.3 ซม. ตัวใบเป็นรูปหอก ฐานใบมนหรือค่อนข้างเบี้ยว ขอบเรียบมีลักษณะเป็นคลื่นเล็กน้อย ปลายใบเรียวแหลม

ดอก เป็นดอกช่อแบบช่อกระจุก มีดอกย่อย 2-5 ดอก กลิ่นหอม กลีบเลี้ยงสีเขียว จำนวน 3 อัน ขอบจดกันพอดี กลีบดอกสีเหลือง 6 อัน เรียงเป็น 2 วงๆละ 3 อัน กว้าง 0.5-1 ซม. ยาว 4-5 ซม. ฐานรองดอกนูนและมีรอยบุ๋มตรงกลางมีขนสั้นปกคลุม เกสรตัวผู้และเกสรตัวเมียมีจำนวนมาก

ผล เป็นผลกลุ่มรูปรี ค่อนข้างกลม และมีเมล็ดจำนวนมาก

ส่วนที่มีกลิ่นหอม ดอก

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด ปักชำ และตอนกิ่ง

จำนวนต้น 2 ต้น

การใช้ประโยชน์

ด้านสมุนไพร ใบ รักษาโรคผิวหนัง กลากเกลื้อน แก้คัน ขับปัสสาวะ ดอก ประุงเป็นยาหอมบำรุงหัวใจ บำรุงโลหิต บำรุงธาตุ เกสร แก้อ่อนใน กระหายน้ำ ช่วยเจริญอาหาร เปลือกและเนื้อไม้ เป็นยาขับปัสสาวะ ราก ใช้คุมกำเนิด

ใช้เป็นไม้ประดับ

น้ำมันหอมระเหยใช้ในอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องสำอาง ทำน้ำหอม น้ำอบ

รหัสพืช	PH004
ชื่อพืช	กระดังงาสงขลา
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Cananga odorata</i> Hook. f. et Th. var. <i>fruticosum</i> J. Sincl.
วงศ์	ANNONACEAE
ชื่อสามัญ	-
ชื่ออื่น ๆ	สะบันงาเครือ

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่ม สูง 1-2 ม.

ใบ เป็นใบเดี่ยว เรียงสลับกัน กว้าง 5-9 ซม. ยาว 10-13 ซม. ก้านใบยาว 1.5-3 ซม.

ตัวใบรูปไข่แกมรี ฐานใบมน ขอบเรียบ ปลายเรียวแหลม เนื้อใบหนา

ดอก เป็นดอกช่อแบบช่อกระจุก มีจำนวน 1-3 ดอกย่อย ก้านดอกยาว 4-6 ซม. กลีบเลี้ยงสีเขียว 3 อัน กลีบดอกมีจำนวนตั้งแต่ 6-15 อัน ลักษณะบิดงอ มีสีเหลือง ขณะยังอ่อนมีสีเขียว กลิ่นหอม มีขนสั้นปกคลุมประปราย ฐานรองดอกนูน มีขนสั้นปกคลุม เกสรตัวผู้และเกสรตัวเมียมีจำนวนมาก

ผล มักไม่พบ

ส่วนที่มีกลิ่นหอม ดอก

การขยายพันธุ์ ตอนกิ่ง

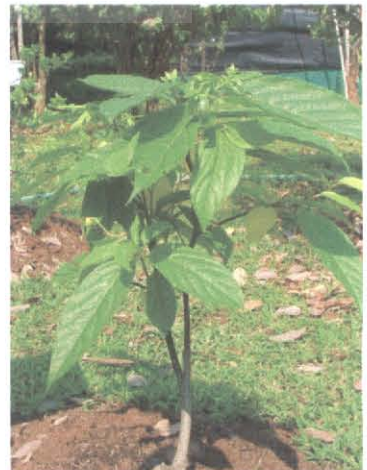
จำนวนต้น 1 ต้น

การใช้ประโยชน์

ด้านสมุนไพร ดอก ปรุงเป็นยาหอมบำรุงหัวใจ แก้ลมวิงเวียน บำรุงเลือด แก้หืด เนื้อไม้ ช่วยขับปัสสาวะ

ใช้เป็นไม้ดอกประดับ

ใช้เป็นเครื่องหอม น้ำมันหอมระเหยใช้แต่งกลิ่นน้ำหอม

รหัสพืช	PH005
ชื่อพืช	กระทิง
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Calophyllum inophyllum</i> Linn.
วงศ์	GUTTIFERAE
ชื่อสามัญ	Alexandrian Laurel
ชื่ออื่น ๆ	ทิง สารภีทะเล สารภีแนน

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง เปลือกลำต้นเรียบสีเทา

ใบ เป็นใบเดี่ยว รูปไข่กลับหรือรูปรีเหลี่ยมผืนผ้า เกิดตรงข้ามกัน เส้นใบเรียงขนานกับเส้นกลางใบ ปลายแหลมเล็กน้อย กว้าง 7-10 ซม. ยาว 10-20 ซม. ใบเป็นมัน

ดอก เป็นช่อ มี 2-3 ดอก สีขาวมีกลิ่นหอม ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1.5 ซม. มีกลีบดอก 4 กลีบ กลีบรองดอก 4 กลีบ มีเกสรตัวผู้มาก

ผล ผลเกลี้ยง สีเหลือง เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2.5 ซม.

ส่วนที่มีกลิ่นหอม ดอก

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด

จำนวนต้น 1 ต้น

การใช้ประโยชน์

ด้านสมุนไพร น้ำมันในเมล็ด ใช้รักษาโรครูมาติกส์ โรคคันตามผิวหนัง ยางจากเปลือกลำต้น ใช้รักษาเกี่ยวกับการคลอดบุตร

ใบ ใช้เบื่อปลา

เนื้อไม้ใช้ทำเรือ หมอนรถไฟ เกรียน

ใช้ปลูกเป็นแนวกันลม

รหัสพืช	PH006
ชื่อพืช	กระเทียมเถา
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Pachyptera hymenaea</i> (DC.) A. Gentry
วงศ์	BIGNONIACEAE
ชื่อสามัญ	Garlic Vine

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้เลื้อย กิ่งอ่อนเป็นเหลี่ยมสีเขียว กิ่งแก่กลมสีเทาอมน้ำตาล ปลายกิ่งมีมือจับ

ใบ เป็นใบประกอบแบบขนนกเรียงตรงกันข้าม มีใบย่อย 2 ใบ รูปรีหรือรูปไข่ กว้าง 2-4.5 ซม. ยาว 5-9.5 ซม. โคนและปลายแหลม ขอบเรียบและเป็นคลื่นเล็กน้อย แผ่นใบด้านบนสีเขียวเข้ม

ดอก เป็นดอกช่อ ออกตามง่ามใบ มีดอกจำนวนมาก สีม่วงหรือชมพูอมม่วงและสีจะซีดลงจนเกือบเป็นสีขาวหรือชมพูอ่อน เมื่อดอกบานพร้อมกันจะแน่นเป็นพวง กลีบดอกมี 5 กลีบ ขนาดยาว 4 - 6 ซม. ส่วนโคนเชื่อมติดกันคล้ายรูปกรวย ส่วนปลายแยกเป็น 2 ส่วน ส่วนบนมีขนาดใหญ่เป็นแผ่นกลม 2 กลีบ ส่วนล่างย่นขนาดเล็กกว่ามี 3 กลีบ กลีบรองเชื่อมติดกันคล้ายรูปประฆัง ขอบกลีบด้านบนเป็นคลื่นเล็กน้อย

ผล เป็นฝักแบนแคบ ยาวประมาณ 14-20 ซม. ส่วนปลายแหลม ตามผนังฝักมีเส้นเป็นแนวยาวจากปลายไปหาโคน มีเมล็ดแบนจำนวนมาก ด้านข้างมีปีกบางใสทั้งสองด้าน ขนาดยาวประมาณ 3-4 ซม.

ส่วนที่มีกลิ่นหอม ใบมีกลิ่นคล้ายกระเทียม

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ดและปักชำ

จำนวนต้น 1 ต้น

การใช้ประโยชน์

ใช้เป็นไม้ประดับ

รหัสพืช	PH007
ชื่อพืช	กะเพรา
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Ocimum tenuiflorum</i> L.
วงศ์	LABIATAE
ชื่อสามัญ	sacred basil
ลักษณะทางพฤกษศาสตร์	

ต้น เป็นไม้พุ่ม อายุ 1-2 ปี สูง 50-75 ซม. ลำต้นและกิ่งก้านเป็นเหลี่ยม มีขน

ใบ รูปไข่แกมรี มีขนนุ่มทั่วใบ

ดอก ออกเป็นช่อคล้ายฉัตร กลีบดอกสีขาวถึงสีชมพูอมม่วง

ผล เป็นผลแห้ง ภายในมีผลย่อย 4 ผล

ส่วนที่มีกลิ่นหอม ใบ

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด

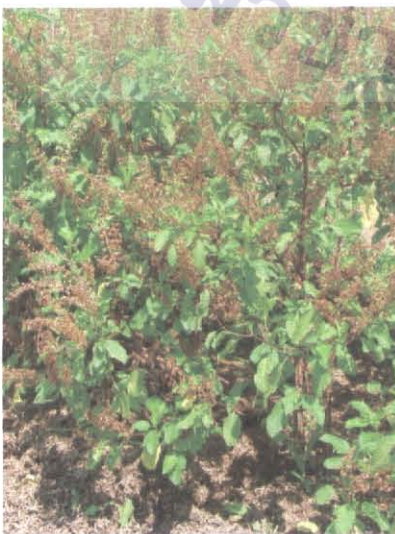
จำนวนต้น 1 แปลง

การใช้ประโยชน์

ด้านสมุนไพร ใบ แก้ท้องอืดท้องเฟ้อ ช่วยขับลมในกระเพาะ ช่วยย่อยอาหาร ช่วยย่อยไขมัน
น้ำคั้นจากใบ ช่วยกระตุ้นการขับเหงื่อ แก้ไข้ ขับเสมหะ ทาผิวหนังแก้กลากเกลื้อน

ใช้เป็นเครื่องเทศปรุงแต่งและดับกลิ่นคาวในอาหารจานเนื้อ

น้ำมันหอมระเหยมีกลิ่นหอมทำให้สดชื่น คลายเครียด

รหัสพืช	PH008
ชื่อพืช	กระวาน
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Amomum krevanh</i> Pierre
วงศ์	ZINGIBERACEAE
ชื่อสามัญ	Cardamon

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นพืชล้มลุกอายุยืน ลำต้นแบน มีเหง้าหรือลำต้นใต้ดิน มีข้อประมาณ 8-20 ข้อ
ใบ ใบเดี่ยวเป็นมัน โคนใบมน ปลายเรียวแหลม ออกสลับกันที่โคนต้น ก้านใบเป็นกาบติดกัน

ดอก สีเหลืองออกเป็นช่อเหนือพื้นดินเล็กน้อย

ผล รูปรี กลมเกลี้ยง เป็นกลีบสีขาวนวลประกบติดกันแน่น 3 กลีบ ในผลมีเมล็ดสีน้ำตาลจำนวนมาก

ส่วนที่มีกลิ่นหอม ผลและเมล็ด

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด แยกหน่อ

จำนวนต้น 1 ต้น

การใช้ประโยชน์

ด้านสมุนไพร ผลแก่ มีสรรพคุณบำรุงธาตุ ช่วยขับลมในกระเพาะอาหาร รักษาโรคท้อง

เดิน แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ แน่น จุกเสียด

น้ำมันหอมระเหย มีฤทธิ์ยับยั้งการเจริญเติบโตของเชื้อแบคทีเรีย

ใช้เป็นเครื่องเทศ ผลและเมล็ดมีกลิ่นฉุน รสเผ็ดร้อน

รหัสพืช	PH009
ชื่อพืช	กฤษณา
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Aquilaria crassna</i> Pierre ex H. Lec.
วงศ์	THYMELAEACEAE
ชื่อสามัญ	Eagle Wood, Aloe Wood

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่สูงประมาณ 10-20 ม. ทรงพุ่มโปร่ง

ใบ เป็นใบเดี่ยวรูปไข่หรือรูปร่างยาวขอบขนาน เรียงกันแบบสลับ กว้าง 2.5-3.5 ซม. ยาว 6-12 ซม. ปลายใบและโคนใบแหลม ผิวใบเกลี้ยงเป็นมัน ส่วนใบอ่อนที่ผลิใหม่มีขนสั้นขาว

ดอก เป็นดอกสมบูรณ์เพศ เกิดที่ยอดหรือง่ามใบ ก้านดอกสั้น กลีบเลี้ยง 5 กลีบเชื่อมติดกันที่โคน ปลายแยกเป็น 5 แฉก ด้านในของกลีบเลี้ยงปกคลุมด้วยขนสั้น กลีบดอกกลดรูปปลิงเกิดเป็นเกล็ดขนาดเล็ก เกสรตัวผู้ 10 อัน ก้านเกสรตัวผู้สั้น รังไข่อยู่เหนือส่วนอื่น ๆ ของดอก ไม่มีก้านหรือมีแต่สั้น ปลายยอดเกสรตัวเมียใหญ่

ผล รูปทรงเกือบกลม เมื่อแก่จะแตกครึ่งตามรอยคอดของผล ด้านในผลมีส่วนแข็งคล้ายไม้ฉาบอยู่ และมีเมล็ดที่มีหางยาวแหลม 1-2 เมล็ด

ส่วนที่มีกลิ่นหอม ส่วนของเนื้อไม้ที่มีสีน้ำตาลดำ

การขยายพันธุ์ การเพาะเมล็ด การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ

จำนวนต้น 1 ต้น

การใช้ประโยชน์

ด้านสมุนไพร แก่นไม้กฤษณาที่มีสีดำและมีกลิ่นหอม ใช้ผสมยาหอม แก้อ่อนเพลียบำรุงกำลัง แก้ลมวิงเวียนศีรษะ คุมธาตุ บำรุงโลหิตและหัวใจ อาเจียน ท้องร่วง แก้ไข้ต่าง ๆ บำบัดโรคปวดบวมตามข้อ

น้ำมันกฤษณาใช้ผสมกับหัวน้ำหอมชนิดอื่นเพื่อให้กลิ่นหอมติดทนนาน

รหัสพืช PH010
ชื่อพืช การะเวก
ชื่อวิทยาศาสตร์ *Artabotrys hexapetalus*
(L. f.) Bhandari
วงศ์ ANNONACEAE

ชื่อสามัญ -

ชื่ออื่น ๆ กระดังงัว กระดังงาจีน สะบันงาจีน หนามควายนอน

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่มกิ่งเลื้อย

ใบ เป็นใบเดี่ยว กว้าง 3-4 ซม. ยาว 8-10 ซม. เรียงสลับกัน ก้านใบยาว 1-1.5 ซม. บริเวณโคนก้านของใบส่วนปลายสุดมีส่วนที่ยื่นออกมาคล้ายตะขอ ตัวใบเป็นรูปหอกแกมรี ฐานใบสอบขอบเรียบมีลักษณะเป็นคลื่นเล็กน้อย ปลายค่อนข้างแหลม เนื้อใบหนา ใบด้านบนเป็นมันเกลี้ยง

ดอก เป็นดอกเดี่ยวสีเหลือง เกิดบริเวณปลายส่วนที่ยื่นออกมาคล้ายตะขอ กลิ่นหอม ขณะอ่อนมีสีเขียว มีเส้นผ่าศูนย์กลางดอก 2.5-3 ซม. ก้านดอกยาว 1-2 ซม. กลีบเลี้ยงมีจำนวน 3 อัน แยกกัน กว้างประมาณ 0.5 ซม. ยาวประมาณ 0.7 ซม. กลีบดอกมีจำนวน 6 อัน เกสรตัวผู้และเกสรตัวเมียจำนวนมาก

ผล เป็นผลกลุ่ม มีเนื้อฉ่ำน้ำ จำนวน 5-10 ผล รูปร่างค่อนข้างกลมสีเหลือง และมีติ่งสั้นที่ปลายผล

ส่วนที่มีกลิ่นหอม ดอก

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด

จำนวนต้น 1 ต้น

การใช้ประโยชน์

ใช้เป็นไม้ประดับ

ใช้เป็นเครื่องหอม ดอกมีน้ำมันหอมระเหย

รหัสพืช	PH011
ชื่อพืช	ข่า
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Languas galanga</i> (L.) Stuntz.
วงศ์	ZINGIBERACEAE
ชื่อสามัญ	Greater Galangal

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ล้มลุกอายุหลายปี มีเหง้าใต้ดินสีน้ำตาลอมแดง มีเส้นแบ่งเป็นข้อช่วงสั้น ๆ เนื้อในเหง้าสีขาว

ใบ เป็นใบเดี่ยว รูปรียาว ปลายใบมน ขอบใบเรียบ ก้านใบยาวเป็นกาบหุ้มซ้อนกัน

ดอก สีขาวนวล ออกเป็นช่อ ด้านในของกลีบดอกมีประสีแดง หรือ สีม่วงอมชมพูอยู่ด้านหนึ่ง ก้านช่อดอกมีขน ดอกย่อยคล้ายดอกกล้วยไม้

ผล กลม สีแดงส้ม เมื่อแก่จัดมีสีดำ ภายในมีเมล็ด 2-3 เมล็ด

ส่วนที่มีกลิ่นหอม เหง้า

การขยายพันธุ์ แยกเหง้าใต้ดิน

จำนวนต้น 10 กอ

การใช้ประโยชน์

ด้านสมุนไพร เหง้าข่ารสเผ็ดร้อน ช่วยขับลม ขับเสมหะ แก้ฟกช้ำ บวม รักษาโรคผิวหนัง แก้ท้องอืดท้องเฟ้อ จุกเสียด ลดไขมัน แก้หลอดลมอักเสบ

มีน้ำมันหอมระเหย

รหัสพืช	PH012
ชื่อพืช	ขิง
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe
วงศ์	ZINGIBERACEAE
ชื่อสามัญ	GINGER

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ล้มลุกอายุหลายปี มีเหง้าใต้ดินลักษณะคล้ายมือ เปลือกเหง้าสีเหลืองอ่อน เนื้อในสีเหลืองอมเขียว ลำต้นสูงประมาณ 50-100 ซม. ลักษณะเป็นกอ

ใบ เป็นใบเดี่ยวออกเรียงสลับเป็นสองแถว ปลายใบเรียวแหลม มีเกล็ดอยู่รอบ ๆ

ดอก ดอกจะแซมออกมาตามเกล็ด

ผล ค่อนข้างกลมโตและแข็ง มี 3 พู ภายในมีเมล็ดสีดำหลายเมล็ด

ส่วนที่มีกลิ่นหอม

เหง้า

การขยายพันธุ์

แยกเหง้าใต้ดิน

จำนวนต้น

5 กอ

การใช้ประโยชน์

ด้านสมุนไพร เหง้า ช่วยขับเหงื่อ ไล่ความเย็น เป็นยาขับลม แก้ท้องอืดท้องเฟ้อ ช่วยให้เจริญอาหาร แก้เมารถ ปวดตามข้อ ลดคอเลสเตอรอล รักษาโรคไขข้อ

อักเสบ

น้ำคั้นจากเหง้า ใช้หยอดหู แมลงจะค่อยๆ ไต่ออกมา

มีน้ำมันหอมระเหย

รหัสพืช PH013
ชื่อพืช คัดเค้า
ชื่อวิทยาศาสตร์ *Oxyceros horridus* Lour.
วงศ์ RUBIACEAE

ชื่อสามัญ -

ชื่ออื่น ๆ คัดเค้าเครือ คัดเค้าหนาม เค็ดเค้า พญาเท้าเขว หนามลิดเค้า

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่มรอเลื้อย บริเวณข้อมีหนามโค้งแหลมเกิดเป็นคู่อยู่ตรงข้ามกัน

ใบ เป็นใบเดี่ยว เกิดเรียงกันแบบตรงข้าม รูปใบกลมรี ขนาดกว้าง 4-6 ซม. ยาว 6-12 ซม.

ดอก เป็นดอกเดี่ยวหรือเป็นช่อกระจุกเชิงห้อย เกิดบริเวณซอกใบ กลีบเลี้ยงเป็นถ้วย คล้ายลูกข่างรี ส่วนปลายแยกเป็น 5 หยัก กลีบดอก 5 กลีบ เมื่อแรกบานสีขาวแล้วค่อยเปลี่ยนเป็น สีเหลือง เกสรตัวผู้ 5 อัน ติดสลับบอยู่ระหว่างกลีบดอก

ผล ทรงกลมหรือรี ฉ่ำน้ำ

ส่วนที่มีกลิ่นหอม ส่วนของช่อดอกบานมีกลิ่นหอมแรง

การขยายพันธุ์ การเพาะเมล็ด และการตอนกิ่ง

จำนวนต้น 1 ต้น

การใช้ประโยชน์

ด้านสมุนไพร ราก แก้ไข้ แก้เลือดออกตามไรฟัน

ผล บำรุงโลหิต ขับฟอกโลหิต ระดูเสีย

หนาม แก้พิษฝี ไข้ต่าง ๆ

ใช้เป็นไม้ประดับ

รหัสพืช	PH014
ชื่อพืช	คูน
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Cassia fistula</i> Linn.
วงศ์	LEGUMINOSAE
ชื่อสามัญอังกฤษ	Golden Shower, Indian Laburnum, Pudding-pine Tree
ชื่ออื่น ๆ	ราชพฤกษ์ ลมแล้ง

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น	เป็นไม้ยืนต้นสูง 9-15 ม.
ใบ	ใบประกอบ 4-12 คู่
ดอก	เป็นช่อออกตามกิ่งข้างและห้อยระย้าลง ช่อดอกยาว 20-45 ซม. ดอกมี 5 กลีบ สีเหลืองสดหรือเหลืองแกมเขียว มีกลิ่นหอมอ่อน ๆ เกสรตัวผู้ 10 อัน ขนาดไม่เท่ากัน
ผล	เป็นฝักแห้งกลมยาว ฝักแก่สีน้ำตาลเข้มเกือบดำหรือดำ เมล็ดรูปมนแบนสีน้ำตาล เป็นมันมี 1 เมล็ดใน 1 ช่อง
ส่วนที่มีกลิ่นหอม	ดอก
การขยายพันธุ์	เพาะเมล็ด
จำนวนต้น	5 ต้น
การใช้ประโยชน์	ด้านสมุนไพร เนื้อในฝักแก่ แก้อาการท้องผูก ใช้ในพิธีลงเสาหลักเมืองและอื่น ๆ

รหัสพืช	PH015
ชื่อพืช	จำปา
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Michelia champaca</i> Linn.
วงศ์	MAGNOLIACEAE
ชื่อสามัญ	Orange Champak, Orange Chempaka, Sapu, Son Champa
ชื่ออื่น ๆ	จำปาเขา จำปาทอง จำปาป่า

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ สูง 8-30 ม. ทรงต้นชุกชุมแตกกิ่งก้านมาก ทรงพุ่มรูปไข่รียาว เรือนยอดรูปกรวยแหลม เปลือกต้นสีน้ำตาลเหลือง

ใบ เป็นใบเดี่ยว เรียงสลับรอบกิ่งก้าน แผ่นใบรูปไข่กว้างหรือรูปรี ปลายใบแหลม ขอบใบเรียบมักบิดเป็นลอนคลื่นตามแนวยาวใบ ฐานใบกลมมนหรือสอบเรียว ขนาดใบกว้าง 4-10 ซม. ยาว 10-25 ซม. เส้นใบเด่นชัด แผ่นใบหนาเลื่อมเป็นมัน ก้านใบยาว 2-4 ซม.

ดอก เป็นดอกเดี่ยว สีเหลืองแกมส้ม กลีบดอกหนา จำนวน 10-15 กลีบ กลีบชั้นนอกรูปใบหอกกลับ โคนกลีบแคบกว่าปลายกลีบ กลีบกว้าง 1-5 ซม. ยาว 4-4.5 ซม. กลีบดอกวงในมีขนาดเล็กกว่ากลีบชั้นนอก เกสรตัวผู้รูปร่างแบบกระสวยยาว 1.5 ซม. จำนวนมากติดกระจายบริเวณโคนของแท่งเกสรตัวเมีย เกสรตัวเมียติดเรียงวนสลับเกิดเป็นรูปแท่งทรงกระบอกกลม ที่บริเวณกึ่งกลางดอก

ผล เป็นผลกลุ่ม เกิดรวมกันอยู่บนแกนยาว 6-9 ซม. ผลแก่รูปไข่หรือทรงกลม ขนาดผล 1.5-2 ซม. มีจุดตกกระสีขาวประอยู่ทั่วผล ผลแก่จะแตกออกด้านข้าง เมล็ดรูปรี ๆ

ส่วนที่มีกลิ่นหอม ดอกและเนื้อไม้

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ดและตอนกิ่ง

จำนวนต้น 2 ต้น

การใช้ประโยชน์

ด้านสมุนไพร ดอก ช่วยบำรุงหัวใจ บำรุงธาตุ ขับปัสสาวะ ระบายอาการเกร็ง

ใบ แก้โรคลำไส้ใหญ่อักเสบ

เปลือก เป็นยาแก้ผดผื่นแดง แก้ไข้ ขับปัสสาวะ ขับเสมหะ

ราก ช่วยขับประจำเดือน เป็นยาถ่ายพยาธิ ระบายอาการอักเสบ

ผล แก้แผลที่เท้า แก้เท้าแตก

ใช้เป็นไม้ประดับ

ใช้ในงานก่อสร้าง และ ทำเครื่องเรือน เกวียน เครื่องดนตรีและเครื่องใช้ต่าง ๆ

รหัสพืช	PH016
ชื่อพืช	ขมขนาด
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Vallis glabra</i> Ktze.
วงศ์	APOCYNACEAE
ชื่อสามัญ	-
ชื่ออื่น ๆ	ขำมะขนาด ดอกข้าวใหม่ อ้มสำย

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้เถาเย็นต้น ลำต้นทอดเลื้อย เปลือกต้นมีร่องแตกทั่วไป ทุกส่วนของพืชมียางสีขาว

ใบ เป็นใบเดี่ยวเกิดตรงกันข้าม ใบรูปไข่ กว้าง 10 ซม. กว้าง 15 ซม.

ดอก เป็นช่อเกิดบริเวณซอกใบและปลายกิ่ง ช่อละมากกว่า 10 ดอก ดอกมีสีขาวปนเขียว กลิ่นหอมเหมือนข้าวสุกใหม่ ๆ กลีบดอกมีส่วนโคนกลีบเชื่อมติดกันเป็นหลอดรูปปากแตร ปลายแยกเป็น 5 แฉก ปลายกลีบแหลม กลีบบอบบางและมักบิดม้วนที่บริเวณปลายกลีบ เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1.5 ซม. เกสรตัวผู้จำนวน 5 อัน ติดกันคล้ายลูกศรบริเวณกลางดอก เกสรตัวเมียอยู่ภายในเหนือฐานรองดอก

ผล เมื่อแรกรูปดอกบัวตูมแล้วแบ่งออกเป็นสองพู โคนผลติดกันรูปร่างคล้ายเขาวัวปลายผลเรียวแหลม เนื้อผลนุ่ม ผลแก่แตกออกตามแนวแผลที่ผลแต่ละซีกแยกออกจากกัน ภายในมีเมล็ดมากมาย การกระจายของเมล็ดอาศัยลม

ส่วนที่มีกลิ่นหอม ดอก

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด ปักชำและตอนกิ่ง

จำนวนต้น 2 ต้น

การใช้ประโยชน์

ด้านสมุนไพร ยาง รักษาแผล ใช้ทำยาถ่ายอย่างแรง ทำให้อาเจียน ถ่ายน้ำเหลือง

ใช้เป็นไม้ประดับ ปลูกเป็นไม้ซุ่มประดับสวน

ดอกใช้เป็นเครื่องอบในแป้งรำ เครื่องหอม

รหัสพืช	PH016
ชื่อพืช	ช่อนกลิ่น
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Polianthes tuberosa</i> Linn.
วงศ์	AGAVACEAE
ชื่อสามัญอังกฤษ	Tuberose
ชื่ออื่น ๆ	ช่อนชู้ ลิลา

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ล้มลุก ทั้งใบเหลือหัวสะสมอาหารอยู่ใต้ดิน หลังแทงช่อดอกแล้ว ขนาดพุ่มกอสูง 70-90 ซม. ต้นเป็นหัวสะสมอาหารไว้ใต้ดิน

ใบ ใบเชื่อมติดกับต้น รูปใบขอบขนาน ปลายใบเรียวแหลม ใบยาว 30-50 ซม. กว้าง 1-1.5 ซม. บริเวณฐานใบที่ติดกับส่วนของต้นมักมีประสีแดง แผ่นใบสีเขียวเป็นมัน

ดอก เป็นช่อยาว เกิดบริเวณกลางกอ ช่อดอกมีแกนกลางชูช่อยาว 45-50 ซม. ดอกย่อยสีขาวเคลือบด้วยไขขาว ขนาดดอกย่อย ยาว 4-6 ซม. มักเกิดดอกย่อยเป็นคู่ ๆ อยู่หนาแน่นบริเวณปลายช่อดอก ดอกย่อยบานจากส่วนล่างขึ้นปลายช่อดอก รูปดอกย่อยที่กลมทรงกระสวยยาว เกสรตัวผู้เกิดอยู่บริเวณกลางดอกย่อย เกสรตัวเมียมีสามแฉก รังไข่มีสามห้อง

ผล เมล็ดแบนบาง

ส่วนที่มีกลิ่นหอม ดอก

การขยายพันธุ์ หัวปลุก หรือ เพาะเมล็ด

จำนวนต้น 10 แปลง

การใช้ประโยชน์

ด้านสมุนไพร หัวตากแห้ง เป็นยาขับปัสสาวะ

หัวสด ตำผสมกับขมิ้นและเนย พอกฝีแก้อักเสบ

ใช้เป็นไม้ประดับ ช่อดอกบูชาพระ ในพิธีทางศาสนา

ดอกสามารถนำไปสกัดแยกน้ำมันหอมระเหย ใช้ในอุตสาหกรรมการผลิตน้ำหอม

รหัสพืช	PH018
ชื่อพืช	ตะไคร้หอม
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Cymbopogon nardus</i> Rendle.
วงศ์	GRAMINEAE
ชื่อสามัญ	Citronella grass

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ล้มลุก แตกกอที่โคนต้นมีกาบเป็นชั้นๆ สีแดง

ใบ ใบเรียวยาว มีกลิ่นฉุนกว่าตะไคร้แกง

ดอก ออกเป็นช่อยาวโน้มอ่อนลง สีน้ำตาลแดง

ส่วนที่มีกลิ่นหอม ใบ

การขยายพันธุ์ แยกกอ

จำนวนต้น 10 กอ

การใช้ประโยชน์

ด้านสมุนไพร ใบ ใช้เป็นยาคุมกำเนิด ชำระล้างลำไส้ไม่ให้เกิดขาง
ต้น ใช้ขับลมในลำไส้ แก้แน่น ริดสีดวงในปาก ปากแตกกระแหวง ขับ
ประจำเดือน แก้เลือดลมไม่ปกติ
รากแก้ลมจืดรวาด หัวใจกระวนกระวาย
น้ำมัน ใช้เป็นสารไล่แมลง เช่น ยุง หมัด
น้ำมันหอมระเหย ใช้ในอุตสาหกรรม เพื่อแต่งกลิ่นน้ำหอม

รหัสพืช	PH019
ชื่อพืช	เตยหอม
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Pandanus amaryllifolius</i> Roxb.
วงศ์	PANDANACEAE
ชื่อสามัญ	Pandanus Palm
ลักษณะทางพฤกษศาสตร์	

ต้น เป็นไม้พุ่มอายุยืน พุ่มสูง 0.3-1.0 เมตร มีเหง้าใต้ดิน

ใบ ใบออกเรียงเวียนรอบต้น ใบรูปแถบ ปลายใบแหลม

ดอก เป็นช่อกลม

การขยายพันธุ์ แยกกอ ปักชำหน่อ

จำนวนต้น 10 กอ

ส่วนที่มีกลิ่นหอม ใบ

การใช้ประโยชน์

ด้านสมุนไพร ใบ ช่วยบำรุงหัวใจ แก้กระหายน้ำแก้ร้อนใน
ต้นและราก ใช้เป็นยาขับปัสสาวะ

ใช้เป็นไม้ประดับ

ใช้แต่งกลิ่นอาหาร

รหัสพืช	PH020
ชื่อพืช	ทองอุไร
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Tecoma stans</i> Juss.
วงศ์	BIGNONIACEAE
ชื่อสามัญ	Yellow Bells, Yellow Elder
ลักษณะทางพฤกษศาสตร์	

ต้น เป็นไม้พุ่ม สูง 2-4 ม. ลำต้นตั้งตรง

ใบ เป็นใบประกอบแบบคล้ายขนนก 2 ชั้น กว้าง 14-16 ซม. ยาว 20-23 ซม. ก้านใบยาว 9-12 ซม. แกนกลางยาว 12-14 ซม. ก้านใบย่อยยาว 0.4-0.5 ซม. ใบย่อยมีจำนวน 5-11 คู่ กว้าง 2.5-3 ซม. ยาว 5-6 ซม. เรียงตรงข้ามกัน ตัวใบย่อยเป็นรูปไข่แกมรูปหอก ฐานใบสอบ ขอบจัก เป็นซี่ฟัน ปลายแหลม

ดอก เป็นดอกช่อแบบช่อกระจุก ก้านช่อยาว 7-11 ซม. เส้นผ่าศูนย์กลางดอกย่อย 2-3 ซม. ดอกย่อยประกอบด้วย กลีบเลี้ยงสีเขียวเชื่อมกันปลายแหลมแยก 5 แฉก กลีบดอกสีเหลืองสด เชื่อมกันเป็นรูปประฆัง ปลายแยกเป็น 5 แฉก เกสรตัวผู้ มีจำนวน 4 อัน มีสองคู่ยาวไม่เท่ากัน เกสรตัวเมีย 1 อัน

ผล เป็นแบบผลแห้งแตก ยาวประมาณ 16 ซม.

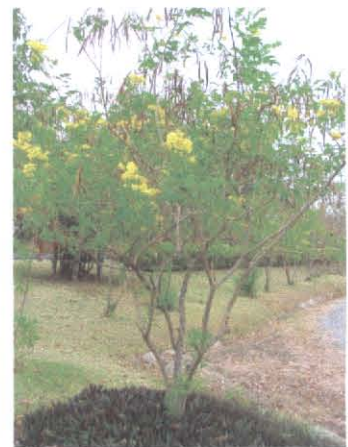
ส่วนที่มีกลิ่นหอม ดอก

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด และตอนกิ่ง

จำนวนต้น 15 ต้น

การใช้ประโยชน์

ใช้เป็นไม้ประดับ เป็นไม้มงคล

รหัสพืช	PH021
ชื่อพืช	นนทรี
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Peltophorum pterocaupum</i> (DC.) Back. ex K. Heyne
วงศ์	LEGUMINOSAE
ชื่อสามัญ	Yellow Flame Tree

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูงประมาณ 10-20 ม. ลำต้นตั้งตรงแตกกิ่งก้านบริเวณเรือนยอด

ใบ เป็นใบประกอบพร้อมสองชั้น มีแขนงใบ 8-12 แขนง เกิดเรียงกันแบบตรงข้าม

ดอก เป็นช่อติดกันแน่นบริเวณปลายกิ่ง กลีบดอกย่นสีเหลือง จำนวน 5 กลีบ

ผล เป็นฝักแบน ส่วนปลายแหลม มีสีเขียว เมื่อแก่จะเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลแดง ภายในมี

เมล็ด 2-4 เมล็ด

ส่วนที่มีกลิ่นหอม ส่วนดอกบาน มีกลิ่นหอมอ่อน ๆ

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด และตอนกิ่ง

จำนวนต้น 1 ต้น

การใช้ประโยชน์

ด้านสมุนไพร เปลือกต้น มีรสฝาด รับประทานแก้ท้องร่วง ขับลม

ใช้ทำกระดานพื้น ฝา เพดาน และเครื่องเรือน

กรมวิชาการเกษตร

รหัสพืช	PH022
ชื่อพืช	โนรา
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Hiptage bengalensis</i> (L.) Kurz
วงศ์	MALPHIGIACEAE
ชื่อสามัญ	Hiptage
ชื่ออื่น ๆ	กำลังช้างเผือก พญาช้างเผือก สะเลา

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่มกึ่งเลื้อย สูงประมาณ 8 ม. เปลือกลำต้นเกลี้ยงสีน้ำตาลเข้ม

ใบ เป็นใบเดี่ยว กว้าง 2-7 ซม. ยาว 7-15 ซม. ก้านใบยาว 0.5-1 ซม. ตัวใบเป็นรูปไข่แกมรูปหอก ฐานใบแหลมมีต่อมที่ฐาน 2 ต่อม ขอบเรียบ ปลายเรียวแหลม เนื้อใบบาง

ดอก เป็นดอกช่อแบบช่อกระจุก ปกคลุมด้วยขนสั้นละเอียดประปราย ช่อดอกยาว 10-25 ซม. มีใบประดับรูปค่อนข้างแหลม ดอกย่อยประกอบด้วย กลีบเลี้ยงจำนวน 5 กลีบ ขนาดกว้าง 1-2 ซม. ยาว 1.5-4 ซม. ไม่เชื่อมกัน แต่ละกลีบเรียงแบบซ้อนเหลื่อมเป็นรูปไข่ ปลายกลมป้าน กลีบดอกจำนวน 5 กลีบ กว้าง 3.5-4 ซม. ยาว 4-5 ซม. ไม่เชื่อมกัน แต่ละกลีบเรียงแบบบิดเวียน มีรูปร่างกลมรี มีก้านกลีบดอก และที่ขอบกลีบหยักเป็นริ้ว เกสรตัวผู้จำนวน 10 อัน เรียงเป็น 2 ชั้น ก้านเกสรติดกันเป็นหลอด 1 มัด รังไข่จำนวน 1 อัน อยู่เหนือวงกลีบ

ผล เป็นผลแบบซามารา (samara) มีปีกยาว 1 ปีก และมีปีกคู่ข้างสั้นกว่า 1 คู่

ส่วนที่มีกลิ่นหอม ดอก

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด ปักชำ และตอนกิ่ง

จำนวนต้น 2 ต้น

การใช้ประโยชน์

ใช้เป็นไม้ประดับ

รหัสพืช	PH023
ชื่อพืช	บานเย็น
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Mirabilis jalapa</i> Linn.
วงศ์	NYCTAGINACEAE
ชื่อสามัญ	Marvel-of-Peru, Four-O' Clock
ชื่ออื่น ๆ	จับยาม จำยาม ตามยาม

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่มล้มลุก

ใบ เป็นใบเดี่ยว กว้าง 2.5-3.0 ซม. ยาว 3.5-5.0 ซม. เรียงสลับกัน ตัวใบเป็นรูปไข่ ฐานใบรูปหัวใจแกมมน ขอบเรียบ ปลายแหลม เนื้อใบบาง

ดอก เป็นดอกช่อแบบช่อเชิงหลั่น มีก้านช่อสั้นมาก ดอกย่อยมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 3 ซม. ประกอบด้วย วงใบประดับย่อยติดกับวงกลีบ วงกลีบดอกเป็นหลอดยาว 4-5 ซม. ปลายแยก 5 แฉก แต่ละแฉกพับเป็นจีบเล็กน้อย มีสีบานเย็น กลิ่นหอมอ่อน ๆ เกสรตัวผู้จำนวน 5 อัน ยื่นออกมาข้างนอกตัวดอก เกสรตัวเมียจำนวน 1 อันอยู่เหนือวงกลีบ

ผล เป็นผลแห้งเมล็ดล่อน มีหลอดของกลีบดอกแห้งติดอยู่

ส่วนที่มีกลิ่นหอม

ดอก

การขยายพันธุ์

เพาะเมล็ด

จำนวนต้น

2 ต้น

การใช้ประโยชน์

ด้านสมุนไพร ราก ใช้เป็นยาถ่าย

ใบ ใช้แก้คัน พอกฝี

เมล็ด ใช้เป็นยาแก้ผ้า บำรุงผิวพรรณ ช่วยลดการเกิดสิว ใช้เป็นส่วนผสมของผลิตภัณฑ์รักษาสิว

ใช้เป็นไม้ประดับ

รหัสพืช	PH024
ชื่อพืช	บุนนาค
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Mesua ferrea</i> Linn.
วงศ์	GUTTIFERAE
ชื่อสามัญ	Indian Rose Chestnut, Iron Wood
ชื่ออื่น ๆ	ก้าก้อ ก้าก้อ นาคบุตร ปะนาคอ สารภีตอย

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

- ต้น** เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูงประมาณ 15-25 ม. เรือนยอดเป็นพุ่มทึบ
- ใบ** เป็นใบเดี่ยว รูปหอก หรือ รูปขอบขนานแกมรูปหอก ขนาดกว้าง 2-3 ซม. ยาว 8-12 ซม. ปลายใบเรียวแหลม โคนใบสอบ แผ่นใบหนา ผิวใบเรียบเกลี้ยง ท้องใบมีคราบขาวปกคลุม
- ดอก** เป็นดอกเดี่ยวหรือเกิดเป็นกระจุก ตามง่ามใบ กลีบดอกสีขาวจนถึงสีเหลืองอ่อน
- ผล** รูปไข่ ส่วนปลายโค้งแหลม โดยยังมีส่วนกลีบรองดอกขยายใหญ่ขึ้นติดอยู่ ภายในมี

เมล็ด 1-2 เมล็ด

ส่วนที่มีกลิ่นหอม

ส่วนของดอกบาน

การขยายพันธุ์

การเพาะเมล็ด

จำนวนต้น

1 ต้น

การใช้ประโยชน์

ด้านสมุนไพร

เปลือก ใช้กระจายหนองกระพี้ ขับเสมหะ

ใบ ใช้พอกบาดแผล

ดอก ใช้บำรุงโลหิต ใช้เป็นยาฝาดสมาน บำรุงธาตุ บำรุงหัวใจ ช่วยขับลม

เมล็ด ตำพอกบาดแผล

ใช้ทำหมอนรองรถไฟ ทำสะพาน และเครื่องเรือน

รหัสพืช	PH025
ชื่อพืช	นุหงาส่าหรี
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Citharexylum spinosum</i> Linn.
วงศ์	VERBENACEAE
ชื่อสามัญ	Fiddle Wood
ชื่ออื่น ๆ	นุหงาแต่งงาน

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็กสูงประมาณ 4-7 ม. ลำต้นตรง ไม่มีหนาม เปลือกแตกเป็นสะเก็ดเล็กน้อย สีน้ำตาล

ใบ เป็นใบเดี่ยว กว้าง 5-6 ซม. ยาว 12-16 ซม. เรียงตรงข้าม ก้านใบ ยาว 2-4 ซม. ตัวใบเป็นรูปหอก ฐานใบค่อนข้างแหลม ขอบหยักเป็นซี่ฟันเล็กน้อย ปลายแหลม เนื้อใบหนา ผิวใบเป็นมัน

ดอก เป็นดอกช่อแบบช่อกระจุก มีลักษณะห้อยลง ดอกมีกลิ่นหอมแรง ช่อดอกยาวประมาณ 6 ซม. ดอกย่อยมีก้านยาวประมาณ 0.3 ซม. เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 0.6 ซม. กลีบเลี้ยงสีเขียว เชื่อมกันลักษณะเป็นรูปประฆัง ปลายแยก 5 แฉก กลีบดอกสีขาว เชื่อมกันเป็นหลอดปลายปากแตร แยกเป็น 5 แฉก แต่ละแฉกขนาดค่อนข้างเท่ากัน เกสรตัวผู้จำนวน 4 อัน มี 2 คู่ ยาวไม่เท่ากัน

ผล เป็นผลเมล็ดแข็ง

ส่วนที่มีกลิ่นหอม	ดอก
การขยายพันธุ์	การตอนกิ่ง
จำนวนต้น	5 ต้น
การใช้ประโยชน์	

ใช้เป็นไม้ประดับ พุ่มให้ร่มเงา

รหัสพืช	PH026
ชื่อพืช	ประยงค์
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Aglaia odorata</i> Lour.
วงศ์	MELIACEAE
ชื่อสามัญ	Chinese Rice Flower
ชื่ออื่น ๆ	พะยงค์ หอมไกล

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่ม สูง 4-7 ม.

ใบ เป็นใบประกอบแบบขนนก ออกสลับ ใบย่อย 5 ใบ รูปไข่กลับ กว้าง 1-2 ซม. ยาว 2-4 ซม. ปลายมน โคนแหลม

ดอก ดอกสีเหลืองขนาดเล็กมาก กลิ่นหอมแรง เมื่อบานเส้นผ่าศูนย์กลาง 0.2-0.3 ซม. ออกเป็นช่อตามซอกใบและปลายกิ่ง ช่อดอกยาว 5-10 ซม.

ผล รูปรี เมื่อสุกสีแดง

ส่วนที่มีกลิ่นหอม ดอก

การขยายพันธุ์ การเพาะเมล็ด และตอนกิ่ง

จำนวนต้น 1 ต้น

การใช้ประโยชน์

ด้านสมุนไพร ราก รับประทานเป็นยาทำให้อาเจียน เพื่อดอนพิษเบื่อเมา แก้ไข้ ดอก ช่วยเร่งการคลอด แก้อาการเมาค้าง ช่วยฟอกปอด แก้อ่อนด้อย กระจาย อึดอัดแน่นหน้าอก ไช วังเวียนศรีษะ ก้านและใบ แก้อาการบวมพองจากการกระแทก ฝีมือนองทั้งหลาย

รหัสพืช	PH027
ชื่อพืช	ปีบ
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Millingtonia hortensis</i> Linn.f.
วงศ์	BIGNONIACEAE
ชื่อสามัญ	Cork Tree, Indian Cork
ชื่ออื่น ๆ	กาสะลอง

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็กถึงขนาดกลาง สูงประมาณ 5-10 เมตร ลำต้นตรง เปลือกสีเทาเข้มแตกเป็นร่องลึก รากเกิดเป็นหน่อเจริญเป็นต้นใหม่ได้

ใบ เป็นใบประกอบแบบขนนก 3 ชั้น กว้าง 13-20 ซม. ยาว 16-26 ซม. ก้านใบยาว 3.5-6 ซม. ตัวใบประกอบด้วยแกนกลางยาว 13-19 ซม. มีใบย่อย 4-6 คู่ ใบเป็นรูปหอกแกมรูปไข่ฐานใบเป็นรูปลิ้ม ขอบหยักเป็นซี่หยาบ ปลายเรียวแหลม เนื้อใบบาง

ดอก เป็นดอกช่อกระจุกแยกแขนงยาว 10-25 ซม. ดอกย่อยประกอบด้วย กลีบเลี้ยงสีเขียว กว้างประมาณ 0.5 ซม. ยาวประมาณ 0.5 ซม. เชื่อมกันเป็นรูปประฆังปลายตัด กลีบดอกสีขาว กลิ่นหอม กว้างประมาณ 0.5 ซม. ยาว 6-10 ซม. เชื่อมกันเป็นหลอดปากแตรแยกเป็น 5 แฉก 3 แฉกบนรูปขอบขนาน 2 แฉกล่างค่อนข้างแหลม เกสรตัวผู้จำนวน 4 อัน สองคู่ยาวไม่เท่ากัน เกสรตัวเมียจำนวน 1 อัน อยู่เหนือวงกลีบ

ผล เป็นผลแห้งแตก ลักษณะแบนยาว ขอบขนาน มีเนื้อ เมล็ดมีจำนวนมากเป็นแผ่นบางมีปีก

ส่วนที่มีกลิ่นหอม	ดอก
การขยายพันธุ์	ชำหน่อที่เจริญจากราก เพาะเมล็ด
จำนวนต้น	2 ต้น
การใช้ประโยชน์	

ด้านสมุนไพร ราก ใช้ผสมเข้ายาบำรุงปอด วัณโรคและโรคปอด
ดอก นำดอกแห้งมาบดเป็นยาสูบแก้หอบหืด

ใช้เป็นไม้ประดับ

เปลือกไม้ใช้ทำจุกขวด

เนื้อไม้ใช้ทำเครื่องตกแต่งในบ้าน

รหัสพืช	PH028
ชื่อพืช	พลับพลึง
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Crinum asiaticum</i> Linn.
วงศ์	AMARYLLIDACEAE
ชื่อสามัญ	Crinum Lily, Cape Lily, Poison Bulb

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ล้มลุก แตกกอ อายุหลายปี สูงประมาณ 0.7-1.2 ม. ลำต้น เป็นหัวแบบหัวหอม รูปร่างเรียวยาว อยู่ใต้ดิน

ใบ เป็นใบเดี่ยว กว้าง 10-14 ซม. ยาว 90-100 ซม. เรียงสลับกันลักษณะเป็นกระจุก โกล้ผิวดิน มีสีเขียวแกมเหลือง ไม่มีก้านใบ ตัวใบเป็นรูปหอก ขอบใบเรียบ ปลายแหลม เนื้อใบค่อนข้างหนา เกลี้ยง ผิวใบเป็นมัน

ดอก เป็นดอกช่อแบบช่อซี่ร่ม จำนวน 10-30 ดอกย่อย ดอกมีกลิ่นหอม ดอกย่อยมีสีขาว กลีบดอกมีจำนวน 6 กลีบ เชื่อมกันเป็นหลอด ยาวประมาณ 18 ซม. เส้นผ่าศูนย์กลางดอกย่อยยาวประมาณ 14-16 ซม. เกสรตัวผู้จำนวน 6 อัน ติดอยู่บนกลีบดอก เกสรตัวเมียจำนวน 1 อัน อยู่ใต้วงกลีบ

ผล เป็นผลแห้งแตก มี 1-5 เมล็ด

ส่วนที่มีกลิ่นหอม ดอก

การขยายพันธุ์ แบ่งหัว และแยกกอ

จำนวนต้น 2 ต้น

การใช้ประโยชน์

ด้านสมุนไพร หัว ใช้เป็นยาทำให้อาเจียน ใช้เป็นยาบำรุงกำลัง เป็นยาระบาย รักษาโรค

เกี่ยวกับ น้ำดี โรคเกี่ยวกับปัสสาวะ

ใบ ฝนไฟฟอนิม พั้นแก้เคล็ดบวม แผลง ชัดยอก ตำปัดศีรษะ แก้ปวดศีรษะ

ลดอาการไข้ ใช้ต้มดื่มทำให้อาเจียน

ราก ใช้ตำพอกแผล ทำให้อาเจียน

เมล็ด ใช้เป็นยาขับปัสสาวะ ขับประจำเดือน เป็นยาระบาย เป็นยาบำรุง

ใช้เป็นไม้ประดับ

รหัสพืช	PH029
ชื่อพืช	พิกุล
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Mimusops elengi</i> Linn.
วงศ์	SAPOTACEAE
ชื่อสามัญ	Bullet Wood
ชื่ออื่น ๆ	พิกุลเขา กุล แก้ว ชางดง

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง สูงประมาณ 8-15 ม. เรือนยอดแน่นทึบ เปลือกต้นสีน้ำตาลเทา มีรอยแตกกระแหว่งตามแนวยาว

ใบ เป็นใบเดี่ยว เรียงกันแบบสลับ ลักษณะใบมนเป็นรูปไข่ หรือรูปไข่แกมหอก กว้าง 2-5 ซม. ยาว 5-10 ซม. โคนใบสอบมน ปลายใบเรียวหรือหยักเป็นติ่ง

ดอก เกิดเป็นกระจุกตามง่ามใบและตามยอด สีขาวปนเหลือง กลีบรองดอกมี 8 กลีบ เรียงเป็น 2 วง ๆ ละ 4 กลีบ กลีบดอกมี 24 แฉก วงนอก 16 แฉก วงใน 8 แฉก

ผล รูปไข่กลมถึงรี ภายในมีเมล็ดเดียว

ส่วนที่มีกลิ่นหอม ดอกบาน

การขยายพันธุ์ การเพาะเมล็ด

จำนวนต้น 6 ต้น

การใช้ประโยชน์

ด้านสมุนไพร เปลือก ต้มน้ำรักษาโรคเหงือกอักเสบ ทำให้ฟันทน
ดอกแห้ง รักษาอาการปวดหัว เจ็บคอ และป็นทำยาคันต์
เมล็ด บดเป็นผงสวนแก้ท้องผูก เนื้อผลสุกรับประทานได้มีรสหวาน
ราก เป็นยาขับเสมหะ รักษาลม
ใบ ใช้เป็นยาฆ่าเชื้อกามโรค
เนื้อไม้ ใช้บำรุงตับ ปอด หัวใจ และบำรุงครรภ์

ใช้ทำเสา ทำโครงเรือ ทำไม้กวาดข้าว กระเดื่อง ครก สาก ทำคันท่อ คันธนู ต้ามหอก

รหัสพืช	PH030
ชื่อพืช	พุด
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Gardenia jasminoides</i> Ellis
วงศ์	RUBIACEAE
ชื่อสามัญอังกฤษ	Cape Jasmine, Gardenia
ชื่ออื่น ๆ	เก็ดถวา พุดซ้อน พุดสวน

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก สูงประมาณ 1-2 เมตร

ใบ เป็นใบเดี่ยว เกิดเรียงกันแบบตรงข้าม ลักษณะใบเป็นรูปไข่กลับ หรือรูปขอบขนาน กว้าง 2.5-4 ซม. ยาว 7-12 ซม.

ดอก เป็นดอกเดี่ยว เกิดตามปลายกิ่งมีทั้งแบบดอกซ้อนและดอกกลา ดอกมีสีขาว

ผล ทรงรียาว ผิวเป็นร่อง

ส่วนที่มีกลิ่นหอม ดอกบาน

การขยายพันธุ์ ปักชำหรือตอนกิ่ง

จำนวนต้น 19 ต้น

การใช้ประโยชน์

ด้านสมุนไพร ใบ พอกแก้ปวดศีรษะ แก้เคล็ดขัดยอก

ดอก คั้นเอาน้ำแก้โรคผิวหนัง

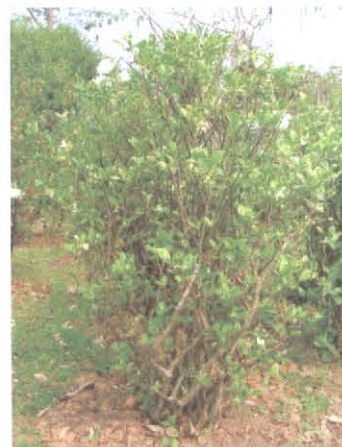
ผล ขับพยาธิ ขับปัสสาวะ

เมล็ด คั่วให้ดำเกรียมใช้ห้ามเลือด

เนื้อไม้ ใช้ลดไข้

ส่วนของดอกแห้งใช้ผสมร่วมกับใบชาเพื่อเพิ่มกลิ่น ส่วนของผลใช้เป็นส่วนผสมอาหาร เพื่อให้ได้สีเหลือง

ใช้แต่งกลิ่นเครื่องสำอาง

รหัสพืช	PH031
ชื่อพืช	พุดจีบ
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Tabernaemontana divaricata</i> (Linn.) R. Br.
วงศ์	APOCYNACEAE
ชื่อสามัญ	Clavel dela India, Crape Jasmine, East Indian Rosebay
ชื่ออื่น ๆ	พุดซ้อน พุดป่า พุดสวน พุดสา

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่ม สูงประมาณ 2-3 ม. แตกกิ่งก้านเป็นพุ่ม มีการทิ้งใบของส่วนต้นด้านล่าง ทำให้พุ่มโปร่ง

ใบ เป็นใบเดี่ยว เรียงกันแบบตรงข้าม ใบรูปรีขอบขนาน ถึง รูปไข่ กว้าง 3-4.5 ซม. ยาว 9-14 ซม. ปลายและโคนใบแหลม

ดอก เป็นดอกเดี่ยวสีขาว เกิดเป็นช่อตามปลายกิ่ง ดอกมี 5-10 กลีบ ปลายกลีบเป็นคลื่น และหมุนเวียนซ้อนทับไป

ผล เกิดเป็นคู่ติดกัน แต่ละผลคล้ายทรงสามเหลี่ยมมีขอบเป็นสันนูน ด้านหนึ่งโค้งขึ้น ภายในมีเมล็ด 3-6 เมล็ดอยู่ในเนื้อผลสีแดง

ส่วนที่มีกลิ่นหอม ส่วนของดอกบานและจะมีกลิ่นหอมเฉพาะช่วงเวลากลางคืน

การขยายพันธุ์ การเพาะเมล็ด การปักชำและการตอนกิ่ง

จำนวนต้น 16 ต้น

การใช้ประโยชน์

ด้านสมุนไพร ราก ใช้เคี้ยวบรรเทาอาการปวดฟัน ขับพยาธิ ใช้เป็นยาบำรุง

ไม้ เป็นยาเย็น ลดไข้ น้ำจากต้นขับพยาธิ

ใบ ชงกินกับน้ำตาลแก้ไอ ไล่แมลง

ดอก น้ำคั้นจากดอกผสมน้ำมัน ใช้เป็นยาแก้โรคผิวหนัง

ใช้เป็นไม้ประดับ

เนื้อผลที่สุกแก่ ใช้เป็นสีย้อมให้สีส้มแดง

รหัสพืช	PH032
ชื่อพืช	พุดฝรั่ง
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Tabernaemontana pandacacui</i> Lam.
วงศ์	APOCYNACEAE
ชื่อสามัญ	-
ชื่ออื่น ๆ	พุดตุ้ม พุทธชาติ มะลิฝรั่ง

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่ม สูง 2-6 ม. ทรงพุ่มโปร่ง

ใบ เป็นใบเดี่ยว เรียงกันแบบตรงกันข้าม ผิวใบด้านบนเขียวเข้มเป็นมัน ลักษณะใบรูปหอก กว้าง 2-4 ซม. ยาว 6-12 ซม. ส่วนโคนและปลายใบแหลม

ดอก เกิดเป็นช่อตามปลายกิ่ง มีสีขาว กลีบดอก 5 กลีบ แยกกันและบิดวนตามกันคล้ายกังหัน ส่วนโคนกลีบดอกติดกันเป็นหลอด

ผล เป็นฝักสีเขียวเข้ม เหลือบส้ม เกิดเป็นคู่ รูปโค้งมน ปลายแหลม เมื่อสุกเปลี่ยนเป็นสีแดงและแตก ภายในมีเมล็ด 4-6 เมล็ด

ส่วนที่มีกลิ่นหอม ดอกบาน

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด และตอนกิ่ง

จำนวนต้น 5 ต้น

การใช้ประโยชน์

ส่วนของดอกที่ยังไม่บาน นำมาทำดอกไม้ประดิษฐ์ พวงมาลัย

รหัสพืช	PH033
ชื่อพืช	พุดสามสี
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Brunfelsia uniflora</i> (Pohl) D. Don.
วงศ์	SOLANACEAE
ชื่อสามัญ	Manac, Vegetable Mercury, Yesterday Today and Tomorrow

ชื่ออื่น ๆ พุดม่วง พุดสองสี พุทธชาติฝรั่ง พุทธชาติสามสี สามราศี

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่มสูง 1-2 ม.

ใบ เป็นใบเดี่ยว แผ่นใบเรียบเกลี้ยง ลักษณะใบรูปมนรี ปลายใบแหลม กว้าง 2-3 ซม. ยาว 6-8 ซม.

ดอก ออกเดี่ยว ๆ บริเวณซอก มี 5 กลีบ แต่ละกลีบบริเวณส่วนปลายมีรอยยับย่น เมื่อแรกบานดอกสีม่วงแก่ จากนั้นสีค่อยจางลงจนเป็นสีขาวก่อนหลุดร่วง

ส่วนที่มีกลิ่นหอม ดอกบาน

การขยายพันธุ์ การตอน และการปักชำ

จำนวนต้น 2 ต้น

การใช้ประโยชน์

ด้านสมุนไพร ดอก ใช้เป็นยารักษาโรคท้องร่วงและรูมาติก

ใช้เป็นไม้ประดับ

รหัสพืช	PH034
ชื่อพืช	พุทธรักษา
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Jasminum auriculatum</i> Vahl
วงศ์	OLEACEAE
ชื่อสามัญ	-
ชื่ออื่น ๆ	ไก่อ้อย พุทธรักษา

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่มรอเลื้อย

ใบ เป็นใบประกอบ 3 ใบ และอาจพบลักษณะใบเดี่ยวที่ใบย่อยด้านล่างลดรูป ใบย่อยรูปรีขอบขนาน ปลายใบหู่ โคนใบสอบ ด้านบนและด้านใต้ใบมีขนเล็กน้อย

ดอก เกิดเป็นช่อบริเวณปลายกิ่ง กลีบดอกสีขาวติดกันเป็นหลอด ปลายกลีบแยกจากกัน 5-8 กลีบ

ผล มักไม่พบการติดผล

ส่วนที่มีกลิ่นหอม ดอกบาน

การขยายพันธุ์ การตอนกิ่ง

จำนวนต้น 2 ต้น

การใช้ประโยชน์

ใช้เป็นไม้ประดับ

ดอกนำมาสกัดน้ำมันหอมระเหยผสมกับน้ำมันใส่ผม

รหัสพืช	PH035
ชื่อพืช	มณฑา
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Talauma candollei</i> Blume
วงศ์	MAGNOLIACEAE
ชื่อสามัญ	-
ชื่ออื่น ๆ	จอมปูน จำปูนช้าง ยี่หุบ

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่มสูง 1-2 ม.

ใบ เป็นใบเดี่ยว เรียงสลับกัน ตัวใบเป็นรูปรีกว้างแกมรูปไข่ ฐานใบสอบ ขอบเรียบ ปลายค่อนข้างแหลม เนื้อใบหนา กลี้ยง

ดอก เป็นดอกเดี่ยว สีเหลืองครีม กลิ่นหอม ดอกประกอบด้วยกลีบเลี้ยงสีเขียวอ่อน 3 กลีบแยกกัน ลักษณะค่อนข้างหนา รูปรีแกมรูปไข่ กลีบดอกจำนวน 6 กลีบเรียงเป็น 2 ชั้น ๆ ละ 3 กลีบ รูปไข่มีขนาดใกล้เคียงกับกลีบเลี้ยง เกสรตัวผู้มีจำนวนมาก เรียงบนแกนกลางของดอก เกสรตัวเมียมีจำนวนมาก แยกกัน เรียงบนก้านชูเกสรตัวเมีย

ผล เป็นฝักแตกแนวเดียว

ส่วนที่มีกลิ่นหอม	ดอกบาน
การขยายพันธุ์	การตอน และการปักชำ
จำนวนต้น	1 ต้น
การใช้ประโยชน์	

ดอก ใช้แต่งกลิ่น มีน้ำมันหอมระเหย

ใช้เป็นไม้ประดับ

รหัสพืช	PH036
ชื่อพืช	มหาหงส์
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Hedychium coronarium</i> Koenig
วงศ์	ZINGIBERACEAE
ชื่อสามัญ	Butterfly Lily, Garland Flower, Ginger Lily, White Ginger

ชื่ออื่น ๆ กระจายเหิน ตาน่าน สเลเต หางหงส์ เหินแก้ว เหินคำ

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นพืชอายุหลายปี ส่วนเหง้าแตกแขนงไปตามแนวระดับดิน ส่วนของลำต้นปลอมเป็นกาบใบที่หุ้มกันแน่นภายนอกแข็ง ภายในอวบน้ำ ส่วนลำต้นปลอมสูง 1-3 เมตร

ใบ เป็นรูปหอกขนาดกว้าง 2-6 ซม. ยาว 20-30 ซม. ส่วนก้านใบแผ่หุ้มกันตามส่วนของใบที่เรียงซ้อนสลับกัน 2 แถว

ดอก เกิดเป็นช่อที่ปลายลำต้นปลอมบานออกมาจากส่วนแผ่นใบที่ลดรูปซ้อนกันเป็นพุ่มเป็นก้อน กลีบมีสีขาวแบ่งเป็น 3 ส่วน กลีบหนึ่งแผ่ออกกว้างส่วนปลายเว้าลึกคล้ายรูปหัวใจ กลีบสแตมิโนด 2 กลีบ รูปไข่กลับ กลีบดอกเรียวแหลม 3 กลีบ โคนกลีบด้านล่างสีเหลืองปนเขียว และที่โคนกลีบหลอดทั้งหมดเชื่อมติดกันเป็นหลอดยาว ตรงกลางโคนกลีบด้านบนเป็นท่อที่ชูเกสรผู้และปลายเกสรเมียไว้ที่ส่วนปลาย

ผล เป็นรูปไข่ ภายในมี 3 ช่อง มีเมล็ดเป็นจำนวนมาก แต่ละเมล็ดหุ้มด้วยเนื้อเยื่อสีแดง

ส่วนที่มีกลิ่นหอม ดอกบานมีกลิ่นหอมแรง โดยเฉพาะเมื่ออากาศเย็น

การขยายพันธุ์ การเพาะเมล็ด การขยายเหง้า แยกหน่อ

จำนวนต้น 1 ต้น

การใช้ประโยชน์

ด้านสมุนไพร น้ำมันหอมระเหยจากเหง้า ใช้เป็นยาขับลมและบำรุงกำลัง

ใช้เป็นไม้ประดับ

น้ำมันหอมระเหยจากดอก ใช้ทำหัวน้ำหอม

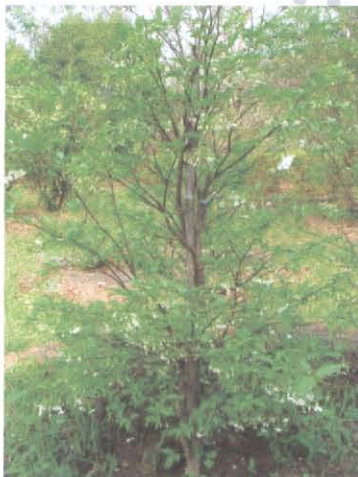
ส่วนของต้นใช้ทำเยื่อกระดาษ

รหัสพืช	PH037
ชื่อพืช	โมก
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Wrightia religiosa</i> Benth.
วงศ์	APOCYNACEAE
ชื่อสามัญ	-
ลักษณะทางพฤกษศาสตร์	

- ต้น** เป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก สูงประมาณ 1-3 เมตร กิ่งแขนงแตกไม่เป็นระเบียบ
- ใบ** เป็นใบเดี่ยว เกิดเรียงกันแบบตรงกันข้าม แผ่นใบบาง ใบรูปรีหรือรูปหอก ขอบใบเรียบ โคนใบสอบ ปลายใบแหลม
- ดอก** สีขาว มีทั้งดอกช่อและดอกเดี่ยว ก้านดอกเรียวและเล็ก ทำให้ดอกคว่ำหน้าลง กลีบรองดอกมีสีขาว ส่วนโคนเชื่อมติดกัน ปลายแยกเป็น 5 แฉก กลีบดอก 5 กลีบ ส่วนโคนเชื่อมติดกันเป็นหลอด
- ผล** เป็นฝัก เกิดเป็นคู่ ส่วนโคนติดกัน ลำฝักโค้งเข้าหากัน ผิวฝักเกิดเป็นสีแดงดำประทั่วไป ภายในฝักมีเมล็ดเรียว ปลายข้างหนึ่งมีขนติดกันเป็นชั้นยาว
- ส่วนที่มีกลิ่นหอม** ดอก
- การขยายพันธุ์** เพาะเมล็ด ตอนกิ่ง และปักชำ
- จำนวนต้น** 2 ต้น
- การใช้ประโยชน์**
- ด้านสมุนไพร ราก ใช้ช้ำยาแก้โรคผิวหนัง
 - ใช้เป็นไม้ประดับ
 - ดอกมีน้ำมันหอมระเหย

รหัสพืช PH038
ชื่อพืช ยี่เข่ง
ชื่อวิทยาศาสตร์ *Lagerstroemia indica* L.
วงศ์ LYTHRACEAE
ชื่อสามัญ
ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่มขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ พุ่มโปร่ง
ใบ ทรงกลมรูปไข่ ออกตามปลายกิ่ง
ดอก เป็นช่อสีม่วง ชมพู และขาว กลีบดอกบางยับย่น มี 6 กลีบ

ส่วนที่มีกลิ่นหอม ดอก
การขยายพันธุ์ ปักชำ ตอนกิ่ง
จำนวนต้น 1 ต้น
การใช้ประโยชน์
ด้านสมุนไพร ราก แก้ฝีมีหนอง บิด ปวดฟัน
ใบ แก้ผดผื่นคัน
ดอก รักษาหนอง แผล ฝี กลากเกลื้อน
ใช้เป็นไม้ประดับ

รหัสพืช	PH039
ชื่อพืช	ยี่โถ
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Nerium indicum</i> Mill.
วงศ์	APOCYNACEAE
ชื่อสามัญ	Oleander, Sweet Oleander
ชื่ออื่น ๆ	ยี่โถฝรั่ง

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่มขนาดกลาง สูง 2-3 ม. มีน้ำยางสีขาว

ใบ ใบเดี่ยวเรียงรอบข้อ ๆ ละ 3 ใบ ใบยาวแคบรูปหอกแกมขอบขนานกว้าง 1-2 ซม. ยาว 6-25 ซม. ปลายใบและโคนใบเรียวแหลม ก้านใบสั้น ด้านบนใบสีเขียวเข้ม ด้านล่างสีเขียวอ่อน

ดอก ดอกเป็นช่อที่ปลายยอด มีทั้งดอกช่อและดอกเดี่ยว สีขาว ชมพู เหลืองอ่อนและแดง กลิ่นหอม กลีบรองดอก 5 กลีบ กลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นรูปกรวย ยาวประมาณ 2 ซม. ปลายแยก 5 กลีบ ที่ปลายกรวยดอกมีเส้นระยางยาว 5-7 มม. เรียงอยู่รอบ

ผล เป็นฝักเรียวยาว ภายในมีเมล็ดจำนวนมาก แตกเป็น 2 ซีก เมล็ดรูปขอบขนานมีขน

ส่วนที่มีกลิ่นหอม

ดอก

การขยายพันธุ์

ปักชำกิ่ง ตอนกิ่ง

จำนวนต้น

1 ต้น

การใช้ประโยชน์

ด้านสมุนไพร ใบ ต้มกินเพื่อลดอาการบวม แก้ไข้มาลาเรีย ทำให้แห้ง ดอกมีรสขม ใช้กินแก้ไอเสบ ปวดศีรษะ

ผล ใช้จำนวนน้อยขับปัสสาวะ บำรุงหัวใจ
เมล็ด ใช้เบื่อหนู

รหัสพืช	PH040
ชื่อพืช	ยี่หุบ
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Magnolia coco</i> (Lour.) DC.
วงศ์	MAGNOLIACEAE
ชื่อสามัญ	-
ชื่ออื่น ๆ	ยี่หุบน้อย ยี่หุบหนู

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่ม สูง 2-4 ม.

ใบ ใบเดี่ยวออกสลับ รูปหอก กว้าง 4-8 ซม. ยาว 10-24 ซม. เป็นคลื่นเล็กน้อย ปลายใบแหลม

ดอก ดอกเดี่ยวสีขาวนวล ออกตามซอกใบใกล้ปลายกิ่ง กลิ่นหอมเวลาเย็น มีกลีบเลี้ยงสีเขียวอ่อน หนาและแข็ง จำนวน 3 กลีบ กลีบดอก 6-12 กลีบ เรียงซ้อนกัน 2-4 ชั้น ๆ ละ 3 กลีบ แต่ละกลีบยาว 3-5 ซม. โค้งงอเข้าหากัน เกสรตัวผู้และเกสรตัวเมีย มีจำนวนมาก

ผล เป็นผลกลุ่ม

ส่วนที่มีกลิ่นหอม	ดอก
การขยายพันธุ์	เพาะเมล็ด ตอนกิ่ง
จำนวนต้น	2 ต้น

การใช้ประโยชน์

ดอกมีน้ำมันหอมระเหย

ใช้เป็นไม้ประดับ

รหัสพืช	PH041
ชื่อพืช	รสสุคนธ์ขาว
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Tetracera loueiri</i> (Fin.&Gagnep.)Pierre ex Craib
วงศ์	DILLENIACEAE
ชื่อสามัญ	-
ชื่ออื่น ๆ	มาตาดเครือ สุกนธรส เสาวรส อรคนธ์

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น	เป็นไม้เถา เนื้อแข็ง แตกกิ่งก้านน้อย
ใบ	ใบเดี่ยวเรียงสลับกัน รูปรีหรือรูปขอบขนาน กว้าง 2.5-6 ซม. ยาว 5-11 ซม. โคนใบแหลมหรือป้าน แผ่นใบเรียบไม่มีขนแต่สาก ก้านใบยาว 7-10 มม.
ดอก	ออกเป็นช่อ เส้นผ่าศูนย์กลางดอก 8-11 มม. ก้านดอกยาว 3-7 มม. กลีบรองดอก 5 กลีบ แบ่งเป็น 2 ชั้น ชั้นนอก 2 กลีบ ชั้นใน 3 กลีบ กลีบดอกมีสีขาวอมเขียว 3 กลีบ
ผล	รูปไข่ แก่แล้วแตก ภายในมี 1-2 เมล็ด
ส่วนที่มีกลิ่นหอม	ดอก
การขยายพันธุ์	เพาะเมล็ด ตอนกิ่ง
จำนวนต้น	2 ต้น
การใช้ประโยชน์	ด้านสมุนไพร ดอก นำมาช้ำยาเป็นยาหอมบำรุงหัวใจ
ใช้เป็นไม้ประดับ	

รหัสพืช	PH042
ชื่อพืช	ราชาวดี
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Buddleja paniculata</i> Wall.
วงศ์	LOGANIACEAE
ชื่อสามัญ	-
ลักษณะทางพฤกษศาสตร์	

ต้น เป็นไม้พุ่มสูง 2-3 ม. กิ่งก้านโปร่ง

ใบ เป็นใบประกอบ ด้านหลังใบสีขาว ขอบใบจักเล็ก ๆ ใบยาว 3-4 ซม. กว้าง 2 ซม.

ดอก ออกเป็นช่อมีแกนกลาง ดอกเป็นหลอดเล็ก ๆ อยู่โดยรอบ มีสีขาวกลิ่นหอมแรง

โดยเฉพาะในตอนเช้า

ส่วนที่มีกลิ่นหอม ดอก

การขยายพันธุ์ ตอนกิ่ง

จำนวนต้น 10 ต้น

การใช้ประโยชน์

ด้านสมุนไพร ต้น ใช้รักษาโรคผิวหนัง และเป็นยาทำให้แห้ง

ใช้เป็นไม้ประดับ

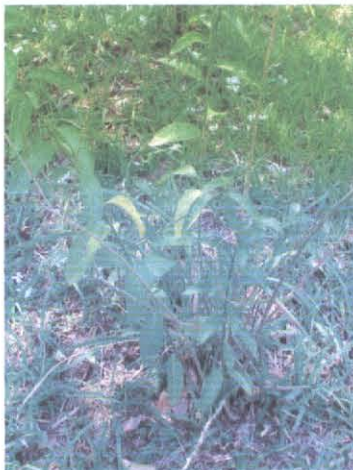
รหัสพืช	PH043
ชื่อพืช	ราตรี
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Cestrum nocturnum</i> Linn.
วงศ์	SOLANACEAE
ชื่อสามัญ	Lady of the Night, Night Cestrum, Night Jessamine, Queen of the Night

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น	เป็นไม้พุ่มสูง 3-4 ม. กิ่งก้านเรียบเป็นมุมเป็นเหลี่ยม
ใบ	ใบเดี่ยวสลับกัน แผ่นใบบาง รูปไข่ขอบขนานหรือรูปรี ปลายและโคนเรียวยาว
ดอก	สีขาวอมเขียว มีกลิ่นหอมแรงมากเวลากลางคืน ดอกออกเป็นช่อตามปลายยอด และซอกใบ กลีบดอกติดกันเป็นหลอดยาวประมาณ 2 ซม. ปลายแยกเป็น 5 กลีบ
ผล	ค่อนข้างกลม
ส่วนที่มีกลิ่นหอม	ดอก
การขยายพันธุ์	ปักชำกิ่ง ตอนกิ่ง
จำนวนต้น	8 ต้น
การใช้ประโยชน์	ด้านสมุนไพร ใบ รสเมาเบื่อ ต้มดื่มแก้อาการเกร็งกล้ามเนื้อ แก้โรคลมชัก (บ้าหมู) กลิ่นดอกราตรี ช่วยไฉ่ยุง

เป็นพืชพิษ ใบมีสาร steroid sapogenin มีพิษต่อหัวใจ ผลดิบมีสารชื่อ solanine ทำให้ท้องร่วงและอาเจียนอย่างรุนแรง ผลสุกมีสารชื่อ atropine ทำให้วิงเวียน ปวดศีรษะ ใจสั่น ประสาทหลอน ม่านตาขยาย ปากแห้ง หลับ ถ้ารับประทานมากอาจตายได้

รหัสพืช	PH044
ชื่อพืช	ลีลาวดีขาว
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Plumeria alba</i> Linn.
วงศ์	APOCYNACEAE
ชื่อสามัญ	-
ชื่ออื่นๆ	ลิ้นทมขาว

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น	เป็นไม้ยืนต้น สูงประมาณ 4-6 เมตร มีน้ำยางขาวขุ่น
ใบ	ใบเดี่ยว รูปขอบขนาน หรือ รูปหอกแกมขอบขนาน ปลายใบมน ขอบใบเรียบ โคนใบแคบ
ดอก	สีขาว ออกเป็นช่อที่ยอด กลีบเลี้ยง 5 กลีบ ดอกรูปกรวย ปลายแยก 5 กลีบ
ผล	เป็นฝักรูปรียาว ภายในมีเมล็ดจำนวนมาก
ส่วนที่มีกลิ่นหอม	ดอก
การขยายพันธุ์	เพาะเมล็ด ตอนกิ่งและปักชำ
จำนวนต้น	10 ต้น
การใช้ประโยชน์	ด้านสมุนไพร ดอก ใช้เป็นยาแก้ไข้ แก้ไข้มาลาเรีย น้ำยางสีขาว ใช้ใส่แผล ทาแก้โรคงูสวัด และโรคหิด เมล็ด ใช้เป็นยาห้ามเลือด เปลือกกราก ใช้เป็นยาระบาย แก้โรคหนองใน เปลือกต้น ใช้เป็นยาถ่าย ขับระดู แก้ไข้
	ดอกรับประทานเป็นอาหาร (ซุบแป้งทอด) ใช้ทำธูป

รหัสพืช	PH045
ชื่อพืช	เล็บมือนาง
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Quisqualis indica</i> Linn.
วงศ์	COMBRETACEAE
ชื่อสามัญ	Rangoon Creeper

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่มเลื้อยที่เติบโตเร็ว ส่วนที่อ่อนมีขนสั้นหนานุ่ม สีสนิม

ใบ ใบเดี่ยวเกิดตรงข้าม หรือบางส่วนสลับ หรือ เวียนสลับหรือเป็นวงรอบ ใบรูปหอก ขอบขนานหรือรูปรี ปลายใบเรียวแหลม โคนใบกลมหรือค่อนข้างรูปหัวใจ

ดอก ออกเป็นช่อที่ยอดและตามซอกใบ ห้อยย้อยลงมา กลีบเลี้ยงเป็นหลอดสีเขียวปลายแตกตามเหลี่ยมสั้น ๆ กลีบดอกรูปขอบขนาน ขนาด 10-20 มม. ดอกเริ่มบานสีขาวเปลี่ยนเป็นสีชมพู จนถึงแดงเข้ม

ผล ทรงรีแคบ ๆ มี 5 พู ยาวประมาณ 2.5 ซม. สีน้ำตาลแดงเป็นมัน

ส่วนที่มีกลิ่นหอม ดอก

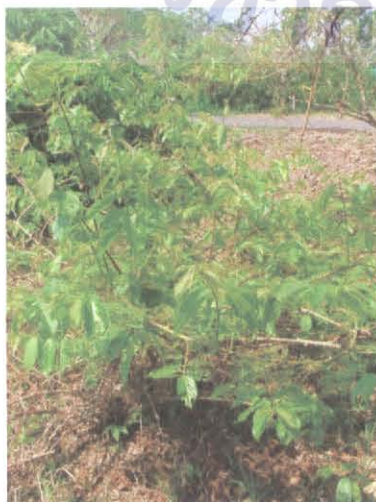
การขยายพันธุ์ ปักชำ

จำนวนต้น 2 ต้น

การใช้ประโยชน์

ด้านสมุนไพร เมล็ดใช้ถ่ายพยาธิไส้เดือนและพยาธิเส้นด้าย แต่ห้ามรับประทานมาก เพราะเป็นอันตราย

ใช้เป็นไม้ประดับ

รหัสพืช	PH046
ชื่อพืช	วาสนา
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Dracaena fragrans</i> Ker-Gawl.
วงศ์	AGAVACEAE
ชื่อสามัญ	Cape of Good Hope, Dracaena
ชื่ออื่น ๆ	ประเดหวี มังกรหยก

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่มหรือคล้ายไม้ยืนต้น

ใบ เป็นใบเดี่ยวเวียนถี่ที่ยอด ใบยาวรูปขอบขนานถึงรูปหอก กว้าง 6-10 ซม. ยาว 30-90 ซม. ปลายใบแหลม ใบสีเขียวหรือมีลายสีเหลือง หรือสีเขียวอมเขียวสลับตามยาว ก้านใบเป็นกาบหุ้มลำต้น

ดอก สีชมพูอ่อนถึงขาว ออกรวมเป็นกลุ่ม ช่อดอกแบบแยกแขนงยาว 30 ซม. หรือยาวกว่า มีใบประดับแห้งสีขาว กลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นหลอด ปลายแยกเป็น 6 กลีบ เกสรตัวผู้ 6 อันบานเวลากลางคืน กลิ่นหอมแรง

ส่วนที่มีกลิ่นหอม ดอก

การขยายพันธุ์ ปักชำต้น

จำนวนต้น 2 ต้น

การใช้ประโยชน์

ใช้เป็นไม้ประดับ เป็นไม้มงคล

กรมวิชาการเกษตร

รหัสพืช	PH047
ชื่อพืช	สายน้ำผึ้ง
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Lonicera japonica</i> Thumb.
วงศ์	CAPRIFOLIACEAE
ชื่อสามัญ	Honey Suckle

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้เถา กิ่งสีน้ำตาลเป็นมัน มีขนนุ่ม

ใบ ใบเดี่ยวเกิดเป็นคู่ตรงกันข้าม มีขนตามเส้นกลางใบทั้งสองด้าน ด้านบนสีเขียวเข้ม เป็นมัน ก้านใบสั้น

ดอก สีเหลืองอมส้ม กลิ่นหอม ออกเป็นช่อตามซอกใบ ดอกเป็นหลอดยาว 1.5-3.0 ซม. แยกเป็น 2 กลีบ ๆ บนมี 4 หยัก กลีบล่างมี 1 กลีบ เกสรตัวผู้ยาวกว่ากลีบดอก

ผล กลมสีดำ เกือบไม่มีขน เส้นผ่าศูนย์กลาง 6-7 มม.

ส่วนที่มีกลิ่นหอม ดอก

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด ตอนกิ่ง

จำนวนต้น 2 ต้น

การใช้ประโยชน์

ด้านสมุนไพร เถาหรือใบ แก้ไข้หวัด แก้ท้องเสีย ถายเป็นเลือด ฝีฝีกบัว แผลเปื่อย ตับอักเสบชนิดเอ โรคติดเชื้อบางชนิด แก้บิด ปวดเมื่อยปวดข้อ ขับปัสสาวะ

ดอกตูม เป็นยาแก้ท้องเสีย แก้ลำไส้อักเสบ

ใช้เป็นไม้ประดับ

รหัสพืช	PH048
ชื่อพืช	สารภี
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Mammea siamensis</i> Kosterm.
วงศ์	GUTTIFERAE
ชื่อสามัญ	-

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ยืนต้น สูง 10-15 เมตร เปลือกสีเทาดำแตกลอนเป็นสะเก็ดตลอดลำต้น มียางสีขาว เมื่อถูกอากาศจะเปลี่ยนเป็นสีเหลือง

ใบ ใบเดี่ยวเกิดตรงข้าม รูปไข่กลับแกมรูปขอบขนาน เนื้อใบหนา ปลายมน

ดอก สีขาว กลิ่นหอมมาก ๆ ดอกออกเป็นช่อเดี่ยว ๆ หรือเป็นกระจุกตามกิ่ง ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1.5 ซม. เกสรตัวผู้มีจำนวนมาก

ผล รูปไข่ปลายแหลม ผิวเกลี้ยง ไม่มีขน ยาวประมาณ 3 ซม.

ส่วนที่มีกลิ่นหอม ดอก

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ดและตอนกิ่ง

จำนวนต้น 2 ต้น

การใช้ประโยชน์

ด้านสมุนไพร ดอก นำมาชงชาเป็นยาหอมแก้ร้อนใน บำรุงหัวใจและประสาท แก้ลมวิงเวียน หน้ามืดตาลาย

ผลรสหวานรับประทานได้

ไม้ใช้ทำเสา พื้นกระดาน

รหัสพืช	PH049
ชื่อพืช	มะกรูด
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Citrus hystrix</i> DC.
วงศ์	RUTACEAE
ชื่อสามัญ	Kaffir lime

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ยืนต้น สูงประมาณ 2-4 เมตร ลำต้นและกิ่งมีหนามแข็ง

ใบ ใบเดี่ยวเว้าเข้าหากันตรงกลางใบ ดอกคล้ายมีสองใบมาต่อกัน ผิวใบเรียบเป็นมัน มีต่อมน้ำมันกระจายอยู่ทั่วไป

ดอก สีขาว ออกเป็นช่อหรือดอกเดี่ยว ตามซอกใบ มีกลิ่นหอม

ผล ค่อนข้างกลม น้ำนํ้า ผิวขรุขระเป็นคลื่น มีต่อมน้ำมันที่เปลือกผล ภายในผลมีเมล็ด

จำนวนมาก

ส่วนที่มีกลิ่นหอม ใบ ดอก ผล

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด ตอนกิ่ง

จำนวนต้น 2 ต้น

การใช้ประโยชน์

ด้านสมุนไพร ใบ ใช้แก้ไอ แก้ไข้ใน อาเจียนเป็นเลือด แก้ไข้หวัด ปวดศีรษะ

ผล ใช้ขับเสมหะ แก้ไอ แก่น้ำลายเหนียว แก้ระดูเสีย ฟอกโลหิต แก้ปวดท้องในเด็ก ใช้สระผมช่วยแก้รังแค คันศีรษะ ทำให้ผมดกดำ

ผิวผลสดและแห้ง ใช้แก้ลมหน้ามืด วิงเวียน บำรุงหัวใจ แก้อาการท้องอืด มีน้ำมันหอมระเหยใช้ในอุตสาหกรรมเครื่องสำอาง

รหัสพืช	PH050
ชื่อพืช	มะลิ
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Jasminum sambac</i> Ait.
วงศ์	OLEACEAE
ชื่อสามัญ	Arabian Jasmine
ชื่ออื่น ๆ	เตี้ยมุล มะลิถอด มะลิลา มะลิเลื้อย

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่มขนาดเล็กสูงไม่เกิน 2 ม. บางยอดมีการทอดเลื้อย

ใบ เป็นใบเดี่ยว เกิดเรียงกันแบบตรงข้าม มีขนาดกว้าง 2 - 6 ซม. ยาว 4 - 7 ซม.

ลักษณะใบเป็นรูปไข่ โคนใบมน ปลายใบแหลม

ดอก สีขาว มีทั้งแบบดอกกลาและดอกซ้อน ส่วนโคนกลีบดอกติดกันเป็นหลอดสี่เหลี่ยม

ส่วนที่มีกลิ่นหอม ดอกบานมีกลิ่นหอมแรง

การขยายพันธุ์ ตอนกิ่งและปักชำ

จำนวนต้น 30 กอ

การใช้ประโยชน์

ด้านสมุนไพร ดอก นำมาเข้ายาเป็นยาหอมมีสรรพคุณบำรุงหัวใจ แก้ร้อนใน แก้โรคบิด

ปวดท้อง ปวดศีรษะ

ใบ แก้ไข้ ปวดท้อง ท้องเสีย อืดแน่น พอกแก้ฟกช้ำ โรคผิวหนัง

ราก แก้ปวด เลือดออกตามไรฟัน หอบหืด

ใช้เป็นไม้ประดับ

ดอก ใช้น้ำมาลัย ใช้แต่งกลิ่นใบชา ยาสูบ

รหัสพืช	PH051
ชื่อพืช	กัลปพฤกษ์
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Cassia bakeriana</i> Craib
วงศ์	LEGUMINOSAE
ชื่อสามัญ	Pink Shower, Wishing Tree
ชื่ออื่นๆ	กานจี่ ชัยพฤกษ์

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ยืนต้น สูง 4-7 เมตร

ใบ เป็นใบประกอบแบบขนนกปลายคู่ หูใบเป็นรูปหอกแคบ ก้านใบยาว 2-6 ซม. ตัวใบประกอบด้วยแกนกลางยาว 13 - 27 ซม. ก้านใบย่อยยาว 0.2 - 0.3 ซม. ใบย่อยมีจำนวน 7-12 คู่ เรียงตรงกันข้ามกัน ลักษณะเป็นรูปไข่แกมรูปรีถึงขอบขนาน ฐานใบกลม ขอบเรียบ ปลายค่อนข้างแหลม เนื้อใบบาง ใบด้านบนมีขนสั้นปกคลุมประปราย

ดอก เป็นดอกช่อแบบช่อกระจุก ก้านช่อยาว 0.7-1.0 ซม. ใบประดับยาว 0.5-0.7 ซม. มีรูปร่างเป็นรูปหอก ก้านดอกย่อยยาว 5-6 ซม. ดอกย่อยมีใบประดับลักษณะเดียวกับปรากฏที่ก้านช่อดอกย่อย ประกอบด้วยกลีบเลี้ยงจำนวน 5 กลีบ แยกกัน กลีบดอกมีจำนวน 5 กลีบ แยกกัน สีชมพูอ่อนถึงสีขาว ขณะตูมมีสีชมพูเข้ม เกสรตัวผู้จำนวน 10 อัน แบ่งเป็น 3 แบบ แต่ละแบบมีความยาวเท่ากับก้านชูอับเรณู แบบแรกมี 3 อัน มีความยาวประมาณ 4 ซม. งอรั้งอยู่ตรงกลางดอกย่อย แบบสองมี 4 อัน มีความยาวเป็นครึ่งหนึ่งของแบบแรก และแบบสาม มี 3 อันสั้นที่สุด เกสรตัวเมียมีจำนวน 1 อัน อยู่เหนือวงกลีบ

ผล เป็นฝักยาว มีเนื้อ เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2 ซม. ลักษณะเรียวกกลม มีขนนุ่มสั้น สีเทาแกมน้ำตาลปกคลุมหนาแน่น

ส่วนที่มีกลิ่นหอม ดอก

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด

จำนวนต้น 10 ต้น

การใช้ประโยชน์

ด้านสมุนไพร เนื้อในฝัก ใช้เป็นยาระบาย
เปลือกฝักและเมล็ด ทำให้อาเจียน
ถอนพิษไข้

ใช้เป็นไม้ประดับ เป็นไม้มงคล

รหัสพืช	PH052
ชื่อพืช	กาหลง
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Bauhinia acuminata</i> Linn.
วงศ์	LEGUMINOSAE
ชื่อสามัญ	-
ชื่ออื่นๆ	ส้มเสี้ยว

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่มสูง

ใบ ใบเดี่ยวรูปไข่ หรือเกือบกลม ปลายแหลมแยกเป็นสองแฉกเป็นรูปสามเหลี่ยม ลึกประมาณ 1 ส่วน 3 ถึง 1 ส่วน 2 ของใบ ฐานใบรูปหัวใจหรือเกือบตรง ด้านบนใบเกลี้ยง ใต้ใบมีขนโดยเฉพาะตรงเส้นใบ หูใบแคบร่วงง่าย ก้านใบยาว 3-4 ซม. มีขน

ดอก ช่อดอกเกิดที่ปลายยอดหรือด้านข้าง มี 3-10 ดอก ก้านดอกย่อยยาว 5-20 มม. ดอกหอมอ่อน ๆ กลีบดอกสีขาว รูปร่างสี่เหลี่ยมผืนผ้ามน ยาว 4-6 ซม. กว้าง 2 ซม. เกสรตัวผู้ 10 อัน ตรงโคนมีขน รังไข่มีขนเล็กน้อย

ผล เป็นฝักแตกได้ ยาว 11 ซม. กว้าง 1.5 ซม. ขอบตั้งเล็กน้อย เมล็ดแบน จำนวน 5-11 เมล็ด เส้นผ่านศูนย์กลาง 1 ซม.

ส่วนที่มีกลิ่นหอม ดอก

การขยายพันธุ์ เมล็ด

จำนวนต้น 7 ต้น

การใช้ประโยชน์

ด้านสมุนไพร ราก ใช้แก้ไอ ปวดศีรษะ ขับเสมหะ แก้บิด

ต้น แก้โรคลักปิดลักเปิด โรคสตรี ขับเสมหะ

ใบ รักษาแผลในจมูก

ดอก ลดความดันโลหิต แก้เลือดออกตามไรฟัน รักษาอาการปวดศีรษะ

ดอกรับประทานเป็นอาหาร (ซุบแบ่งทอด)

รหัสพืช	PH053
ชื่อพืช	จันทน์เทศ
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.
วงศ์	MYRISTICACEAE
ชื่อสามัญ	Nutmeg
ชื่ออื่น ๆ	ลูกจันทน์

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ยืนต้น ขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูง 7-18 ม. มีต้นให้ดอกตัวผู้และต้นให้ดอกตัวเมียแยกกันคนละต้น บางครั้งอาจพบว่าต้นที่มีดอกทั้งสองชนิดอยู่ในต้นเดียวกันเรียกต้นจันทน์เทศชนิดนี้ว่าต้นกะเทย ลักษณะลำต้นมีการแตกแขนงมาก เปลือกสีเทาเข้มอมเขียว

ใบ เป็นใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปไข่ถึงรูปใบหอก ปลายแหลม ขอบใบเรียบ ฐานใบโค้งมน กว้าง 3-7 ซม. ยาว 10-15 ซม. แผ่นใบด้านบนสีเขียวเข้มกว่าแผ่นใบด้านล่าง ผิวใบเกลี้ยง เส้นใบปรากฏเด่นชัด ก้านใบสั้น

ดอก เกิดเป็นช่อบริเวณปลายกิ่งและซอกใบ ดอกมีสีเหลืองกลิ่นหอมเล็กน้อย เป็นดอกที่มีแต่กลีบรองดอกทำหน้าที่แทนกลีบดอก รูปกลีบเชื่อมติดกันเป็นรูปแจกัน ปลายแยกเป็นกลีบแหลม ๆ 3 กลีบ ดอกตัวผู้ในแต่ละช่อมีประมาณ 3-20 ดอกย่อย ดอกตัวเมียเกิดเดี่ยว ๆ หรือเป็นกลุ่มบริเวณซอกใบ ขนาดใหญ่กว่าดอกตัวผู้ รังไข่แบบวางเหนือฐานรองดอก

ผล รูปกลมรี มีร่องตามยาวผล 1 ร่อง เส้นผ่านศูนย์กลาง 3-5 ซม. ผลยาว 5 ซม. เปลือกผลสีเหลืองปนเขียว ผลสุกจะแตกเป็นสองซีกตามแนวร่องที่ปรากฏบนผล ภายในมีเมล็ดเดี่ยวสีน้ำตาลมันวาวและมีรูที่เรียกว่า รกจันทน์ สีแดงแก่หรือแดงสดนุ่มเมล็ดไว้ดูเหมือนร่างแห

ส่วนที่มีกลิ่นหอม ดอกและผล

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด

จำนวนต้น 1 ต้น

การใช้ประโยชน์

ด้านสมุนไพร ผล ใช้เป็นยาขับลม ช่วยเจริญอาหาร บำรุงหัวใจ ใช้บำบัดโรคมะเร็ง

ดอก ใช้บำรุงโลหิต

แก่น ใช้ลดไข้ บำรุงตับและปอด

ใช้เป็นเครื่องเทศปรุงกลิ่นอาหาร

เนื้อผล ดองทำแยมรับประทาน

รหัสพืช	PH054
ชื่อพืช	จำปี
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Michelia alba</i> DC
วงศ์	MAGNOLIACEAE
ชื่อสามัญ	White Champaka
ลักษณะทางพฤกษศาสตร์	

ต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง สูง 8-15 ม. กิ่งก้านกลมเรียบ บริเวณกิ่งอ่อนจะมีรอยจุดสีขาวเกิดกระจายทั่วกิ่ง เปลือกต้นสีน้ำตาลเหลือง

ใบ เป็นใบเดี่ยวเกิดเวียนสลับรอบกิ่งก้าน ใบรูปไข่หรือรูปหอก ปลายใบแหลม ขอบใบเรียบ ใ้ดงรูปลอนคลื่นห่าง ๆ ฐานใบสอบเรียวหาก้านใบ แผ่นใบหนา ผิวใบและก้านใบเกลี้ยง หรือมีขนประปราย

ดอก สีขาวนวล เกิดเดี่ยวๆ บริเวณซอกใบ ดอกตูมรูปกระสวย ดอกกว้าง 1 ซม. ยาว 3-5 ซม. กลีบดอก 8-12 กลีบ เกสรตัวผู้จำนวนมาก เกสรตัวเมีย 10-13 อัน เรียงติดสลับเกิดเป็นแท่งรูปทรงกระบอกกลม

ผล เป็นผลกลุ่ม ผลย่อยรูปค่อนข้างกลม ผลแก่แตกออกตามแนวด้านข้างผล

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ดและตอนกิ่ง

ส่วนที่มีกลิ่นหอม ดอก

จำนวนต้น 1 ต้น

การใช้ประโยชน์

ด้านสมุนไพร ใบ ใช้ต้มน้ำรับประทาน ระวังอาการไอและแก้หลอดลมอักเสบ

ดอก เป็นยาบำรุงหัวใจ

ผล ใช้บำรุงธาตุ แก้กลิ้นเหียน แก้ไข้ ขับปัสสาวะ

เปลือกต้น แก้ไข้

น้ำมันจากดอก ใช้ทารักษาอาการปวดศีรษะและแก้ตาบวม

ใช้เป็นไม้ประดับ

ดอก ใช้ในการร้อยพวงมาลัยประกอบพิธีมงคลต่าง ๆ

เนื้อไม้จากต้นมีความแข็งแรงเหมาะในการก่อสร้างและทำเครื่องเรือน

รหัสพืช PH055
ชื่อพืช พะยอม
ชื่อวิทยาศาสตร์ *Shorea roxburghii* G.Don.
วงศ์ DIPTEROCARPACEAE
ชื่อสามัญ White Meranti

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ยืนต้น ผลัดใบ ขนาดกลางถึงใหญ่ สูง 15-30 ม.

ใบ เป็นใบเดี่ยวเกิดเรียงกันแบบสลับ ใบรูปขอบขนาน กว้าง 3-8 ซม. ยาว 4-10 ซม.

ปลายใบป้าน ฐานใบกลม

ดอก ออกเป็นช่อใหญ่ เกิดปลายกิ่ง กลีบดอกแยกเป็น 5 กลีบ จีบเวียน มีสีขาวครีม

ผล รูปกระสวย ปลายแหลม มีปีกยาว 3 ปีก ปีกสั้น 2 ปีก

ส่วนที่มีกลิ่นหอม ดอกบาน มีกลิ่นหอมแรง

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด

จำนวนต้น 1 ต้น

การใช้ประโยชน์

ด้านสมุนไพร เปลือกมีรสฝาด ใช้เป็นยาฝาดสมาน

ดอก ใช้เข้าเครื่องยาลม แก้ไข้ แก้ลม บำรุงหัวใจ

ไม้ใช้ทำเสา ทำหมอนรองรางรถไฟ ทำครก สาก กระจีตอง ซิล้อเกวียน กระเบื้องแผ่นไม้ ชัน

ใช้ผสมน้ำมันทาไม้ยาแนวเรือ

ดอกนำไปปรุงอาหารได้หลายอย่าง เช่น ผัดกับไข่ ชุบแป้งทอด แกงส้ม พล่า

รหัสพืช	PH056
ชื่อพืช	สุพรรณิการ์
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Cochlospermum religiosum</i> Alston
วงศ์	COCHLOSPERMACEAE
ชื่อสามัญ	Yellow Silk Cotton
ชื่ออื่นๆ	ฝ้ายคำ

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่มยืนต้น ผลัดใบ สูง 5-7 ม. เปลือกเรียบ กิ่งก้านคดงอ

ใบ เป็นใบเดี่ยว มี 5 แฉกคล้ายใบมันสำปะหลัง เกิดแบบสลับ ใบแก่จะเปลี่ยนเป็นสีออกแดง

ดอก เกิดเป็นช่อที่ปลายกิ่ง ดอกใหญ่เป็นรูปถ้วยมีสีเหลืองกลิ่นหอมอ่อน ๆ เมื่อบานเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 6-8 ซม. กว้าง 2.5-3 ซม.

ผล ผลแก่จะแตกเป็น 3-5 พู เมล็ดสีน้ำตาลรูปไต มีปุยคล้ายปุยฝ้ายหุ้ม

ส่วนที่มีกลิ่นหอม ดอก

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด และปักชำกิ่ง

จำนวนต้น 5 ต้น

การใช้ประโยชน์

ด้านสมุนไพร ดอกและใบแห้ง ใช้เป็นยาบำรุงกำลัง
 ยางจากต้น ใช้เป็นยาระบายอย่างอ่อนได้

ใช้เป็นไม้ประดับ

ยางจากต้นใช้เป็นส่วนผสมในเครื่องสำอาง ยาทาบำรุงผิว ใช้ในอุตสาหกรรมทอผ้า

รหัสพืช	PH057
ชื่อพืช	ลีลาวดีแดง
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Plumeria rubra</i> Linn.
วงศ์	APOCYNACEAE
ชื่อสามัญ	West Indian Red Jasmine
ชื่ออื่นๆ	ลิ้นทมแดง

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น	เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็ก สูง 2-6 ม. มีน้ำยางขาวขุ่น
ใบ	เป็นใบเดี่ยว รูปไข่กลับ กว้าง 5-10 ซม. ยาว 14-30 ซม. ปลายใบแหลม
ดอก	ออกเป็นช่อที่ยอด ก้านดอกสีม่วง กลีบเลี้ยง 5 กลีบ ดอกรูปกรวย ปลายแยก 5 กลีบ กลีบดอกสีแดงเข้ม
ผล	เป็นฝักรูปยาว ปลายแหลม ยาว 13-20 ซม. ภายในมีเมล็ดแบนจำนวนมาก
ส่วนที่มีกลิ่นหอม	ดอก
การขยายพันธุ์	เพาะเมล็ด ตอนกิ่งและปักชำ
จำนวนต้น	12 ต้น
การใช้ประโยชน์	ด้านสมุนไพร น้ำยาง แก้ปวดฟัน เปลือกกราก เป็นยาถ่ายอย่างรุนแรง ฝัก ฝนทาแก้ริดสีดวงทวาร

การทดสอบพันธุ์ไม้ดอกบนพื้นที่สูง
Varietal Trial of Flowering Plants (Gerbera) on Upland

มณฑิรา ภูติวรรณ
 ศูนย์วิจัยพืชสวนแพร่

พันธ์ศักดิ์ แก่นหอม

อรรวรรณ เข้มกิจ

สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 1

บทคัดย่อ

ทดสอบพันธุ์ไม้ดอกบนพื้นที่สูง ในเขตบ้านแม่ลาว ต.ป่าแดง อ.เมือง จ.แพร่ โดยทำการปลูกทดสอบพันธุ์เยอบีร่าสายพันธุ์ยุโรป ที่มีความเหมาะสมต่อสภาพพื้นที่ เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกเป็นอาชีพต่อไป วางแผนการทดสอบแบบ RCB มี 4 ซ้ำ 5 กรรมวิธี ดังนี้ กรรมวิธีที่ 1 เยอบีร่าพันธุ์ Rozamunda กรรมวิธีที่ 2 พันธุ์ Rozemari กรรมวิธีที่ 3 พันธุ์ Rozacea กรรมวิธีที่ 4 พันธุ์ Q42 และ กรรมวิธีที่ 5 พันธุ์ Rozaric จากการทดสอบพบว่า เยอบีร่าพันธุ์ Rozacea ให้ผลผลิตดอกเฉลี่ยสูงสุด 28 ดอกต่อกอต่อปี รองลงมา คือ พันธุ์ Rozemari ให้ผลผลิต 27 ดอกต่อกอต่อปี ส่วนพันธุ์ Q42 และ พันธุ์ Rozaric ให้ผลผลิตเท่ากัน คือ 26 ดอกต่อกอต่อปี พันธุ์ Rozamunda ให้ผลผลิตดอกเฉลี่ยต่ำสุด คือ 25 ดอกต่อกอต่อปี ในด้านคุณลักษณะของดอก พบว่า พันธุ์ Rozemari มีความยาวก้านดอกสูงสุด 37.06 ซม. พันธุ์ Rozamunda มีความยาวก้านดอกต่ำสุด 30.81 ซม. ส่วนขนาดของดอก และอายุการปักแจกัน พบว่า ทุกสายพันธุ์ให้ผลไม่แตกต่างกันทางสถิติ ซึ่งเกษตรกรสามารถเลือกปลูกเยอบีร่าทั้ง 5 สายพันธุ์ได้ หากมองในแง่ของผลผลิตดอกต่อกอต่อปี เกษตรกรควรเลือกปลูกเยอบีร่าพันธุ์ Rozacea เนื่องจากให้ผลผลิตดอกต่อกอต่อปีสูงสุด

คำนำ

เยอบีร่า (*Gerbera* : *Gerbera jamesonii*) เป็นไม้ดอกในวงศ์ Compositae มีถิ่นกำเนิดในทวีปแอฟริกาใต้ (กรมส่งเสริมการเกษตร, ไม้กระถางที่พิมพ์) เยอบีร่าเป็นไม้ตัดดอกที่สวยงาม รู้จักและมีการปลูกแพร่หลายในประเทศไทยมานานหลายสิบปีแล้ว เนื่องจากเป็นพืชที่ปลูกง่าย สามารถเจริญเติบโตได้ในดินแทบทุกชนิด (สมเพียร, 2526) เยอบีร่าที่ปลูกในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ สายพันธุ์ไทย (Thai Strain) หรือพันธุ์ดั้งเดิม ดอกมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 7-15 เซนติเมตร ก้านดอกยาว 25-40 เซนติเมตร มีกลีบซ้อนกันมากกว่า 2 ชั้น กลีบดอกมีขนาดเล็กปลายเรียวแหลม ดอกซ้อนหนา กลีบดอกชั้นในเป็นฝอย มีจำนวนดอกเฉลี่ย 60 ดอกต่อต้นต่อปี สายพันธุ์อเมริกัน (America Strain) กลีบดอกย่อยชั้นนอกเรียวยาว กลีบดอก 1-2 ชั้น ดอกดก 80-120 ดอกต่อต้นต่อปี ก้านดอกเล็ก ยาว 20-50 เซนติเมตร แตกหน่อดี 50-100 หน่อต่อต้นต่อปี สายพันธุ์ยุโรป (European Strain) กลีบดอกกว้าง หนา และแข็ง 2-3 ชั้น มีจำนวนดอก 30-60 ดอกต่อต้นต่อปี ก้านดอกตรง แข็งแรง ยาว 30-70 เซนติเมตร มีทั้งดอกชั้นเดียว ดอกซ้อน และไส้ดำ (พิสมัยและดิเรก, 2543) สถาบันวิจัยพืชสวน(2537) ได้คัดเลือกพันธุ์เยอบีร่าลูกผสมไทยและยุโรป โดยคัดเลือกพันธุ์จากการเพาะเมล็ดลูกผสมระหว่าง เยอบีร่าสายพันธุ์ไทย กับสายพันธุ์ Parade จำนวน 12 สายพันธุ์ โดยดูจากการเจริญเติบโตของต้น การปรับตัวกับสภาพแวดล้อม ความแข็งแรงของต้น ลักษณะและคุณภาพของดอก คัดเลือกได้ 176 ต้น แยกตามกลุ่มสีได้ 7 กลุ่มสี ได้แก่ บานเย็น ชมพู ส้ม แดง เป็นส่วนใหญ่ มีสีเหลือง ม่วง และขาว บ้างบางส่วน การผลิตไม้ตัดดอก นับเป็นอาชีพหนึ่งที่มีศักยภาพในการผลิตในพื้นที่จังหวัดแพร่ เนื่องจากบางพื้นที่ เช่น บ้านแม่ลัว ต.ป่าแดง อ.เมือง จ.แพร่ เป็นพื้นที่ที่มีสภาพภูมิอากาศค่อนข้างเย็น สูงจากระดับน้ำทะเล 800 เมตร การปลูกไม้ตัดดอกใช้พื้นที่น้อย ระยะเวลาสั้น ผลตอบแทนสูง สามารถผลิตได้ตลอดปี ตลาดในท้องถิ่นมีความต้องการมาก โดยเฉพาะเยอบีร่าสายพันธุ์ยุโรป ประกอบกับไม้ดอกที่จำหน่ายทั่วไปในจังหวัดเป็นไม้ดอกจากพื้นที่จังหวัดใกล้เคียง หากเกษตรกรจังหวัดแพร่สามารถผลิตได้เอง ก็จะเป็นการสร้างรายได้ที่ดีมาก ดังนั้นจึงควรทำการทดสอบพันธุ์ไม้ตัดดอกในพื้นที่ดังกล่าว เพื่อศึกษาความสามารถในการให้ผลผลิต ลักษณะคุณภาพดอก อายุการปักแจกันเพื่อเป็น ข้อมูลเชิงการค้า และเป็นแนวทางในการแนะนำส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกต่อไป

วิธีการดำเนินงาน

อุปกรณ์

1. เยอบีร่าสายพันธุ์ยุโรป จำนวน 5 สายพันธุ์ ได้แก่ Rozamunda, Rozemari, Rozacea, Q42 และ Rozaric
2. ปุ๋ยคอก ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15, 21-21-21 และ ปุ๋ยซุปเปอร์ฟอสเฟต (20% P₂O₅)
3. สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช
4. วัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ ที่ใช้ในการทดลอง

วิธีการ

1. วางแผนการทดลองแบบ Randomized Complete Block มี 4 ซ้ำ 5 กรรมวิธี แต่ละกรรมวิธีมีรายละเอียดดังนี้

กรรมวิธีที่ 1	เยอบีร่าพันธุ์	Rozamunda
กรรมวิธีที่ 2	เยอบีร่าพันธุ์	Rozemari
กรรมวิธีที่ 3	เยอบีร่าพันธุ์	Rozacea
กรรมวิธีที่ 4	เยอบีร่าพันธุ์	Q42
กรรมวิธีที่ 5	เยอบีร่าพันธุ์	Rozaric

2. เตรียมแปลงปลูกเยอบีร่าสายพันธุ์ยุโรป จำนวน 20 แปลง บนแปลงย่อยที่มีขนาด 80 เซนติเมตร x 5 เมตร ใช้ระยะปลูก 60 x 60 เซนติเมตร รองกันหลุมด้วยปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 และ ซุปเปอร์ฟอสเฟต (20% P₂O₅) อัตรา 1 กรัม ต่อ หลุม ใช้ปุ๋ยเกล็ดสูตร 21-21-21 อัตรา 10 กรัม ต่อ น้ำ 20 ลิตร รดเมื่อต้นกล้าแตกใบใหม่ ปฏิบัติดูแลรักษา ป้องกันกำจัดโรคและแมลงตามความจำเป็น ทำการเก็บเกี่ยวผลผลิตหลังจากปลูกประมาณ 5-6 เดือน เก็บดอกเมื่อเห็นเกสรตัวผู้ประมาณ 2-3 วง ในตอนเช้า โดยใช้มือจับเหนือโคนก้านดอกสูงขึ้นมา 3-4 นิ้ว กระตุกดอกหักลงเบาๆ ก้านดอกจะหลุดจากกอก

3. บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับ

- ผลผลิตดอกต่อก่อต่อปี
- อายุการปักแจกัน
- ขนาดของดอก
- ความยาวก้านดอก

เวลาและสถานที่

สวนเกษตรกรบ้านแม่ลัว ต.ป่าแดง อ.เมือง จ.แพร่

ตุลาคม 2543 – กันยายน 2544

ผลและวิจารณ์ผลการทดลอง

จากการทดสอบพันธุ์เยอบีร่าสายพันธุ์ยุโรปจำนวน 5 สายพันธุ์ ได้แก่ พันธุ์ Rozamunda (สีชมพู) Rozemari (สีเหลืองสด) Rozacea (สีเหลืองส้ม) Q42 (สีบานเย็น) Rozaric (สีขาว) (ภาพที่ 1) โดยทำการปลูกบนพื้นที่สูงจากระดับน้ำทะเล 800 เมตร ในเขตบ้านแม่ลัว ต.ป่าแดง อ.เมือง จ.แพร่ โดยวางแผนการทดสอบแบบ RCB มี 4 ซ้ำ 5 กรรมวิธี ผลการทดสอบ (ตารางที่ 1) พบว่า

ผลผลิตดอกเฉลี่ย

ผลผลิตดอกเฉลี่ยต่อกอต่อปีมีความแตกต่างกันทางสถิติ โดยเยอบีร่าพันธุ์ Rozacea ให้ผลผลิตดอกเฉลี่ยสูงสุด 28 ดอกต่อกอต่อปี รองลงมา คือ พันธุ์ Rozemari ให้ผลผลิต 27 ดอกต่อกอต่อปี ส่วนพันธุ์ Q42 และ พันธุ์ Rozaric ให้ผลผลิตดอกเฉลี่ยเท่ากัน คือ 26 ดอกต่อกอต่อปี พันธุ์ที่ให้ผลผลิตเฉลี่ยต่ำสุด คือ พันธุ์ Rozamunda ให้ผลผลิต 26 ดอกต่อกอต่อปี

ความยาวก้านดอก

ความยาวก้านดอกมีความแตกต่างกันทางสถิติ โดยเยอบีร่าพันธุ์ Rozemari มีความยาวก้านดอกสูงสุด 37.06 ซม. พันธุ์ Rozamunda มีความยาวก้านดอกต่ำสุด 30.81 ซม. ส่วนพันธุ์ Rozacea, พันธุ์ Q42 และ พันธุ์ Rozaric มีความยาวก้านดอก 33.50, 33.68 และ 32.83 ซม. ซึ่งให้ผลไม่แตกต่างในทางสถิติ

ขนาดของดอก

ขนาดของดอก พบว่า ทุกสายพันธุ์มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางดอกไม่แตกต่างกันทางสถิติ โดยเยอบีร่าพันธุ์ Rozemari มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางดอกสูงสุด 8.25 ซม. รองลงมาคือพันธุ์ Rozaric มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางดอก 8.00 ซม. ส่วน พันธุ์ Rozamunda, พันธุ์ Rozacea และพันธุ์ Q42 มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางดอก 7.87, 7.81 และ 7.78 ซม.ตามลำดับ

อายุการปักแจกัน

อายุการปักแจกัน พบว่า ทุกสายพันธุ์ให้ผลไม่แตกต่างกันทางสถิติ โดยพันธุ์ Rozacea มีแนวโน้มให้อายุการปักแจกันสูงสุด 6 วัน ส่วนพันธุ์ Rozamunda, พันธุ์ Rozaric, พันธุ์ Q42 และ

พันธุ์ Rozaric มีอายุการปักแจกัน 5 วันเท่ากัน ซึ่งน่าจะทำการศึกษากการเพิ่มอายุการปักแจกันของเยอบีร่า โดยการใช้น้ำยายืดอายุการปักแจกันชนิดต่าง ๆ เช่น Chrysal, Florever, เกลือเงินไนเตรต (AgNO_3), กรดซิตริก, น้ำตาลซูโครส ฯลฯ เพื่อให้เยอบีร่ามีอายุการปักแจกันนานขึ้น

คุณภาพของดอกเยอบีร่าสายพันธุ์ยุโรป แบ่งเป็น 2 เกรด คือ เกรด A และ เกรด B โดยเกรด A จะมีเส้นผ่าศูนย์กลางของดอกมากกว่า 10 ซม. และก้านช่อดอกยาวมากกว่า 40 ซม. ส่วนเกรด B จะมีเส้นผ่าศูนย์กลางของดอกมากกว่า 7.5 ซม. และก้านช่อดอกยาวมากกว่า 30-39 ซม. จะเห็นได้ว่า เยอบีร่าทุกสายพันธุ์มีคุณภาพของดอกเกรด B โดยเยอบีร่าพันธุ์ Rozacea ซึ่งให้ดอกสีเหลืองส้ม มีผลผลิตดอกเฉลี่ย และ อายุการปักแจกันสูงที่สุด แต่ความยาวก้านน้อยที่สุด ดอกมีขนาดเล็กเป็นอันดับสอง

เยอบีร่าพันธุ์ Rozemari ซึ่งให้ดอกสีเหลืองสด มีความยาวก้านดอกสูงที่สุด และดอกมีขนาดใหญ่ที่สุด แต่ผลผลิตเฉลี่ยมากเป็นอันดับสองรองจากพันธุ์ Rozacea ส่วนอายุการปักแจกัน 5 วันเท่ากับเยอบีร่าสายพันธุ์อื่น ๆ ยกเว้นพันธุ์ Rozacea ซึ่งมีอายุการปักแจกันสูงที่สุด เนื่องจากเยอบีร่าพันธุ์ Rozemari มีลักษณะดีหลายอย่าง จึงน่าจะนำไปใช้เป็นพ่อแม่พันธุ์ในการปรับปรุงพันธุ์เพื่อให้ได้ลูกผสมที่มีดอกขนาดใหญ่และก้านดอกยาวต่อไป

ส่วนเยอบีร่าพันธุ์ Rozamunda ซึ่งให้ดอกสีชมพู มีความยาวก้านดอกน้อยที่สุด และผลผลิตดอกเฉลี่ยต่ำที่สุด มีอายุการปักแจกัน 5 วัน ดอกมีขนาดใหญ่เป็นอันดับสาม แต่คุณภาพของดอกจัดอยู่ในเกรด B เช่นเดียวกับพันธุ์ Rozacea ซึ่งเป็นพันธุ์ที่ให้ผลผลิตดอกเฉลี่ยสูงที่สุด

สรุปผลการทดลองและคำแนะนำ

จากการทดสอบการปลูกเยอบีร่าสายพันธุ์ยุโรปบนพื้นที่สูง (บ้านแม่ลัว ต.ป่าแดง อ.เมือง จ.แพร่) พบว่า เกษตรกรสามารถปลูกเยอบีร่าทั้ง 5 สายพันธุ์ได้ หากมองในแง่ของผลผลิตดอกต่อกอต่อปี เกษตรกรควรเลือกปลูกเยอบีร่าพันธุ์ Rozacea เนื่องจากให้ผลผลิตดอกต่อกอต่อปีสูงสุด นี่เป็นอีกทางเลือกหนึ่งของเกษตรกร เกษตรกรสามารถมีอาชีพในการปลูกเยอบีร่า ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นปีละ 28,000 บาท (ปลูกเยอบีร่าพันธุ์ Rozacea จำนวน 20 แปลง ๆ ละ 20 ต้น ๆ ละ 28 ดอกต่อกอต่อปี ราคาดอกละ 2.50 บาท)

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. ไม้กระพุ่มที่พืชมั. คู่มือการผลิตไม้ตัดดอก. 100 หน้า.

พิสมัย ขวลิขิตวงศ์พร และดิเรก ตนพยอม. 2543. ไม้ตัดดอกเศรษฐกิจและการปรับปรุงพันธุ์. เอกสารวิชาการที่ 24 สถาบันวิจัยพืชสวน กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. สถาบันวิจัยพืชสวน. 2537. รายงานประจำปี 2537 สถาบันวิจัยพืชสวน.กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด. 86 หน้า.

สมเพียร เกษมทรัพย์. 2526. ไม้ดอกกระดาง. (พิมพ์ครั้งที่ 2). โรงพิมพ์อักษรพิทยา กรุงเทพฯ. 272 หน้า.

สายชล เกตุษา. 2531.เทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยวของดอกไม้. พิมพ์ครั้งที่ 1. บริษัท สารมวลชน จำกัด. 291 หน้า.

นันทิยา สมานนท์. 2524. คู่มือการปลูกไม้ตัดดอก. สำนักพิมพ์ไอดีเอ็นเอสโตร. 206 หน้า.

ตารางที่ 1 ผลผลิตดอกเฉลี่ยต่อกอต่อปี ความยาวก้านดอก (ซม.) ขนาดของดอก (ซม.) และอายุการปักแจกัน (วัน) ของเยอบีร่าสายพันธุ์ต่าง ๆ ที่บ้านแม่ลัว ต.ป่าแดง อ.เมือง จ.แพร่ ปี พ.ศ.2544

พันธุ์	ผลผลิตเฉลี่ย (ดอก/กอ/ปี)	ความยาวก้านดอก (เซนติเมตร)	ขนาดของดอก (เซนติเมตร)	อายุการปักแจกัน (วัน)
Rozamunda	25c	30.81b	7.87	5
Rozemari	27b	37.06a	8.25	5
Rozacea	28a	33.50ab	7.81	6
Q42	26cb	33.68ab	7.78	5
Rozaric	26cb	32.83ab	8.00	5
F – test	**	*	< 1 ns	< 1 ns
CV (%)	3.4	9.7	6.5	14.3

ตัวเลขในแนวตั้งที่กำกับด้วยตัวอักษรเหมือนกันไม่แตกต่างในทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % โดย DMRT

ns not significant

** significant at 1 % level

* significant at 5 % level

กรมวิชาการเกษตร

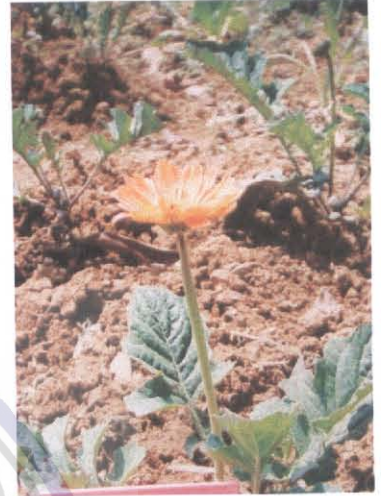
ภาพที่ 1 เยอบีร่าสายพันธุ์ยุโรปที่ใช้ในการทดสอบ

2.1 สายพันธุ์ Rozamunda

2.2 สายพันธุ์ Rozemari

2.3 สายพันธุ์ Rozacea

2.4 สายพันธุ์ Q42

2.5 สายพันธุ์ Rozaric